

Motion till riksdagen 2018/19:2893

av **Jimmy Loord m.fl. (KD)**

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut.....	3
Tabeller.....	6
1 Inledning och idépolitisk utgångspunkt.....	14
2 Kvalitetssäkra skolans metoder	15
2.1 Inför evidensbaserade antimobbingsprogram.....	16
2.2 Vidga Skolinspektionens uppdrag	17
3 En skola där ingen hålls tillbaka eller lämnas efter	18
3.1 Specialläraryft.....	18
3.2 Bättre diagnostisering av dyslexi.....	18
4 Uppvärdera läraryrket.....	19
4.1 Karriärlärartjänster.....	19
4.2 Minska den administrativa bördan.....	20
4.3 Höj behörighetskraven.....	21
4.4 Snabbare vägar in	21
4.5 Källkritik i lärarutbildningen	22
5 Rektorererna är skolans ledare	22
6 Fokus på läsning och bildning.....	23
6.1 Mer svenskundervisning med fokus på läsning.....	23
6.2 Fortbildning i svenska som andraspråk	24
6.3 Inför en klassikerlista.....	24
6.4 Utbildningsträffar för föräldrar.....	25
7 Rättvisande betyg	26
8 Skolor med stora utmaningar.....	26

9 Aktivt och fritt skolval för alla	27
9.1 Lika villkor för alla skolor	28
10 Trygg miljö	29
10.1 Den fysiska miljön	30
11 En samlad barn- och ungdomshälsa och elevhälsogaranti	31
11.1 Bättre undervisning i sex och samlevnad	31
11.2 Arbete med självmordsprevention inom skolan	32
12 Förändringar av undervisningen	32
12.1 Idrott i skolan	32
12.2 Ökade möjligheter att läsa programmering	33
12.3 Stadieindlad timplan	34
13 Lärling	34
14 Mer valfrihet och stärkt kvalitet i barnomsorgen	35
14.1 Värna och utveckla barnomsorgspengen – även för egna barn	35
14.2 Minskade barngrupper i förskolan	36
14.3 Säkra rätten till familjedaghem	37
14.4 Öppen förskola	38
14.5 Ökad samverkan mellan fritids och idrottsrörelsen	38
14.6 Förebygg övergrepp mot barn	39
15 Vuxenutbildningar	39
15.1 Utbyggt regionalt yrkesvux med fokus på kombinerad lärlings-, yrkes- och svenskutbildning	39
15.2 Folkhögskolor	40
16 Validering	40
17 Fler utbildningsplatser i vården	41
18 Högskola och forskning	41
18.1 Studenternas sociala situation	42
18.2 Etisk reflektion	43
18.3 Medelstilledningen i forskningen	43
18.4 Antagningsprocesser vid högskolestudier	43
18.5 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	44
18.6 Kombinationsanställning för forskare och lärare	44
19 Inför sociala utfallskontrakt	45
19.1 Förslag	47
20 Kristdemokraternas finansiering	47

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2019 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolforskningsinstitutet ska få i uppdrag att granska skolans offentligfinansierade fortbildning så att den utgår från vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla skolhuvudmän ska ha evidensbaserade antimobbingsprogram och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp rapporten om antimobbingsprogram från 2011 och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidga Skolinspektionens uppdrag till att också ge förbättringsorienterad återkoppling som stöder skolorna i arbetet med att åtgärda missförhållanden, brister och kvalitetsproblem, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra ett specialläraryft för lärare som vill utbilda sig till speciallärare, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta elever med behov av särskilt stöd få en bättre anpassad klassrumsmiljö och undervisning av lärare med rätt utbildning i specialpedagogik och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en sammanställning av kunskapsläget för att få en samordning och bättre kvalitet i diagnostiseringen av dyslexi och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av fler karriärlärartjänster och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lärarassistenter och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för det civila samhället att bidra till och delta i skolans verksamhet för att både öka tryggheten i skolan och avlasta lärarna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om värdet av fler vuxna i skolan och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att frigöra tid för mer lärarledd ämnesundervisning och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om högre betygskrav samt lämplighetstest vid antagningen till lärarutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förkorta kompletterande pedagogisk utbildning KPU från 90 högskolepoäng till 60 högskolepoäng för att skapa fler vägar in i läraryrket för dem som redan har ämneskunskaper, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att styrdokumentet för lärutbildningen bör uppdateras gällande kritisk granskning och källkritik, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rektorsutbildningen bör öppnas för fler och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en akademisk utbildning i pedagogiskt ledarskap bör införas där en befattning som rektor kan vara ett av målen och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om undervisningstiden med fokus på läsning och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en kompetenssatsning för svensklärare inom Svenska som andraspråk och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att regeringen återkommer med förslag på hur en klassikerlista ska införas i den svenska skolan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utbildningsträffar för föräldrar och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på lagstiftning som tydliggör att elever respektive föräldrar har ett ansvar för att medverka till en god skolmiljö, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att förtydliga regelverket kring förberedelseklasser, bl.a. för att undvika att eleverna blir kvar för länge i dessa, och att öka möjligheterna för nyanlända att under en period få fokusera mer på ämnet svenska, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nyanlända lärares uppgifter som kan avlasta legitimerade lärare och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett krav på att en asylsökande som är över 18 år ska delta i 15 timmars SFI och 9 timmars samhällsorientering i veckan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett aktivt och fritt skolval bör införas och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att transparensen och förståelsen för skolpengens beräkning ska stärkas genom en tydlig modell där beräkningsunderlaget från kommunen är transparent och lika för alla skolor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunerna ska tillämpa reglerna för skolskjuts lika, oavsett huvudman, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på lagstiftning som tydliggör att den som avsiktligt saboterar skolans fysiska miljö ska delta i att återställa det som skadats, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av kontinuerliga inspektioner av Arbetsmiljöverket och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka elevhälsovården och tillkännager detta för regeringen.

33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en elevhälsogaranti bör införas så att man får kontakt med elevhälsan inom ett dygn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av bra undervisning i sex och samlevnad och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om självmordsprevention i skolan och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att antalet idrottstimmar ska utökas till 700 timmar i grundskolan och att antalet timmar i elevens val bör minska med motsvarande timmar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa programmering i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om för stora barngrupper i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja statsbidraget för att minska barngruppernas storlek i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska anslaget till Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet m.m. för att kompensera för effekten av utebliven indexering i övergångsbudgeten och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en lag om max 12 barn i småbarnsgrupperna i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en barnomsorgspeng för egna barn och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en kartläggning av familjedaghem i syfte att öka tillgången på familjedaghem och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av fler öppna förskolor och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad samverkan mellan fritis och idrottsrörelsen och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förebygga övergrepp mot barn och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra valideringen och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utbildningsplatser för läkare, sjuksköterskor och barnmorskor och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en obligatorisk AT-tjänstgöring på försök för alla nyutbildade sjuksköterskor med efterföljande utvärdering och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om audionomprogrammet och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de sociala trygghetssystemen bättre behöver anpassas till studenter och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av tilldelningen av forskningsmedel där det bör övervägas om en större andel bör gå direkt till universitet och högskolor och tillkännager detta för regeringen.

53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att lärosäten använder sig av egna antagningsprocesser anpassade till respektive högskoleutbildning och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att en anställning som lärare eller forskare vid universitet eller högskola ska kunna kombineras med en anställning på gymnasieskola och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sociala utfallskontrakt och tillkännager detta för regeringen.

Tabeller

Tabell 1 Kristdemokraternas förslag till anslag för 2019 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (KD)
1:1 Statens skolverk	1 153 663	
1:2 Statens skolinspektion	414 028	
1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	733 350	
1:4 Sameskolstyrelsen	49 569	
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	3 755 311	-1 441 000
1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	304 820	
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	4 436 000	-941 000
1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	188 220	
1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	105 257	
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	316 526	
1:11 Bidrag till vissa studier	17 525	
1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan	116 749	
1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning	2 562 422	+720 000
1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	2 236 208	+250 000
1:15 Upprustning av skollokaler och utemiljöer	680 000	-680 000
1:16 Fler anställda i lågstadiet	2 300 000	-329 000
1:17 Skolforskningsinstitutet	24 008	
1:18 Praktisknära skolforskning	18 543	
1:19 Bidrag till lärarlöner	4 457 100	+312 000
1:20 Särskilda insatser inom skolområdet	163 418	
1:21 Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling	3 500 000	
2:1 Universitetskanslersämbetet	149 035	
2:2 Universitets- och högskolerådet	178 920	
2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 778 755	

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (KD)
2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 158 476	
2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 092 904	
2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 220 820	
2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 153 058	
2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 578 532	
2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 760 939	
2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 650 888	
2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 414 350	
2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 132 502	
2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 572 054	
2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	897 931	
2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	730 290	
2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 579 228	
2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 175 373	
2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 565 411	
2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	681 997	
2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	390 159	
2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	672 504	
2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	241 163	
2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 080 446	
2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	339 526	
2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	806 968	
2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	268 418	
2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	560 762	

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (KD)
2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	247 142	
2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	946 947	
2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	239 799	
2:31 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	249 545	
2:32 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	97 732	
2:33 Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	617 330	
2:34 Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	115 174	
2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	204 682	
2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	51 040	
2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	105 247	
2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	34 840	
2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	507 765	
2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	75 418	
2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	436 471	
2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	77 958	
2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	460 311	
2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	99 249	
2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	397 995	
2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	69 613	
2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	402 361	
2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	63 851	
2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	312 869	
2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	51 159	
2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	369 262	

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (KD)
2:52 Högsolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	63 919	
2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	164 624	
2:54 Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	19 937	
2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	65 393	
2:56 Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	11 355	
2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	133 169	
2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	20 036	
2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	426 124	
2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	84 761	
2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	35 599	
2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	21 037	
2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	3 386 695	+7 400
2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	872 309	+263 000
2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor	439 124	
2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	2 619 319	
2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet	45 867	
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	6 007 846	+60 000
3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	360 061	
3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning	165 128	
3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	947 356	+15 000
3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning	34 769	
3:6 Institutet för rymdfysik	56 188	
3:7 Kungl. biblioteket	374 292	
3:8 Polarforskningssekretariatet	48 671	
3:9 Sunet	49 183	
3:10 Överklagandenämnden för etikprövning	7 448	
3:11 Etikprövningsmyndigheten	41 919	
3:12 Särskilda utgifter för forskningsändamål	99 995	
4:1 Internationella program	81 589	
4:2 Avgift till Unesco och ICCROM	30 886	
4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet	10 483	
4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	24 243	

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (KD)
<i>Nya anslag</i>		
Antimobbningsprogram		+95 000
Utbildningsdag för föräldrar		+40 000
KD skolpolitik		+1 070 000
Sociala utfallskontrakt		+337 000
Motverka övergrepp i föreningar		+70 000
Fler utbildningsplatser, specialistsjuksköterskor		+30 000
Sfi föräldralediga (sfi baby)		+200 000
<i>Flera anslag</i>		
Forskning, innovation och högre utbildning: Universitet och högskolor (BP17)		+265 000
Mer friskvård på fritids		+100 000
Barnomsorgspeng (inkl. statlig ålderspensionsavgift)		+1 300 000
Summa	81 347 211	+1 743 400

Tabell 2 Kristdemokraternas förslag till anslag för 2019 till 2021 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning			
1:1	Statens skolverk		
1:2	Statens skolinspektion		
1:3	Specialpedagogiska skolmyndigheten		
1:4	Sameskolstyrelsen		
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-1 441	-848 -463
1:6	Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan		
1:7	Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	-941	-1 041 -1 141
1:8	Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.		
1:9	Bidrag till svensk undervisning i utlandet		
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal		
1:11	Bidrag till vissa studier		
1:12	Myndigheten för yrkeshögskolan		+4 +6
1:13	Statligt stöd till vuxenutbildning	+720	+770 +1 120
1:14	Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	+250	+550 +749
1:15	Upprustning av skollokaler och utemiljöer	-680	
1:16	Fler anställda i lågstadiet	-329	
1:17	Skolforskningsinstitutet		
1:18	Praktiknära skolforskning		
1:19	Bidrag till lärarlöner	+312	+552 +940
1:20	Särskilda insatser inom skolområdet		
1:21	Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling		
2:1	Universitetskanslersämbetet		

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

- 2:2 Universitets- och högskolerådet
- 2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

- 2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:31 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:32 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:33 Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:34 Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
- 2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå
- 2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

2:52	Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå			
2:53	Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå			
2:54	Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå			
2:55	Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå			
2:56	Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå			
2:57	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå			
2:58	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå			
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå			
2:60	Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå			
2:61	Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå			
2:62	Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå			
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	+7	+9	+9
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	+263	+695	+1 232
2:65	Särskilda medel till universitet och högskolor			
2:66	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning			
2:67	Särskilda bidrag inom högskoleområdet			
3:1	Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	+60	+60	+60
3:2	Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer			
3:3	Vetenskapsrådet: Förvaltning			
3:4	Rymdforskning och rymdverksamhet	+15	+10	+10
3:5	Rymdstyrelsen: Förvaltning			
3:6	Institutet för rymdfysik			
3:7	Kungl. biblioteket			
3:8	Polarforskningssekretariatet			
3:9	Sunet			
3:10	Överklagandenämnden för etikprövning			
3:11	Etikprövningsmyndigheten			
3:12	Särskilda utgifter för forskningsändamål			
4:1	Internationella program			
4:2	Avgift till Unesco och ICCROM			
4:3	Kostnader för Svenska Unescorådet			
4:4	Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning			

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning			
<i>Nya anslag</i>			
Antimobbningsprogram	+95	+95	+95
Utbildningsdag för föräldrar	+40	+40	+40
KD skolpolitik	+1 070	+770	+270
Sociala utfallskontrakt	+337	+37	+37
Motverka övergrepp i föreningar	+70	+70	+70
Fler utbildningsplatser, specialistsjuksköterskor	+30	+50	+80
Sfi föräldralediga (sfi baby)	+200	+200	+200
<i>Flera anslag</i>			
Forskning, innovation och högre utbildning: Universitet och högskolor (BP17)	+265	+786	+786
Mer friskvård på fritids	+100	+100	+100
Barnomsorgspeng (inkl. statlig ålderspensionsavgift)	+1 300	+1 300	+1 300
Summa	+1 743	+4 209	+5 500

1 Inledning och idépolitisk utgångspunkt

Skolans huvuduppgift är att förmedla kunskap, att stimulera elevernas intellektuella utveckling och att förbereda barn och unga för vuxenlivet. Skolan har också ett bildningsuppdrag. Skolan ska bygga på, och förmedla vidare, de värden och dygder som är centrala för ett gott liv och ett gott samhälle. Skolan ska inte bara utbilda människor till att klara sig på arbetsmarknaden, utan också till medborgare som kan vara med och ta ansvar för samhällets gemensamma angelägenheter och förvalta centrala värden och kulturarv. Om skolan inte lyckas i sitt uppdrag skapar vi stora framtida problem både för barn och unga och för Sverige som land.

Även om många nödvändiga och lyckade reformer genomförts, visar flera nationella och internationella undersökningar att den svenska skolan alltjämt står inför stora utmaningar. Elevernas skolresultat sjunker på en rad centrala områden. Vi behöver därför återupprätta en utbildningstradition som bygger på tillit och förtroende mellan elever, lärare och föräldrar där skolan förmedlar kunskap och stimulerar elevernas intellektuella utveckling.

Det är angeläget att de förändringar som föreslås för skolan är långsiktiga. Det är nödvändigt att eftersträva stabilitet, kontinuitet och arbetsro för skolan. En skola i toppklass är en förutsättning för att Sverige ska stå sig väl även i framtiden och för att varje barn ska få möjlighet att utvecklas så långt som möjligt utifrån sin potential. Få uppgifter är viktigare än att återupprätta den svenska skolans kunskapsfokus.

Målet för förskolan och för familjedaghemmen samt övrig pedagogisk omsorg bör vara att möta varje barns behov av trygg omsorg, stimulans, lek, gemenskap och utveckling.

Föräldrar bör kunna välja den omsorg som är bäst för deras barn, vilket innebär att det måste finnas en väl utbyggd barnomsorg med olika alternativ. Barnomsorgen ska hålla hög kvalitet och storleken på barngrupperna måste minska. Att man nu återinför de allmänna riktlinjerna för barngruppernas storlek samt utfärdar statsbidrag till de

huvudmän som minskar barngruppernas storlek är två frågor som Kristdemokraterna har drivit länge. Därför är vi mycket positiva till detta.

Kristdemokraterna anser att fristående skolor är en självklar och viktig del av det svenska skolväsendet. De fristående skolorna medverkar till att stärka den pedagogiska förnyelsen och utvecklingen inom svenskt skolväsende. Fristående skolor ökar möjligheten för varje elev att hitta en skola som passar just honom eller henne.

Kristdemokraterna tar tydligt ställning för kvalitet och excellens i högskola och forskning. Universiteten ska ha ett brett utbildningsutbud och ett självständigt uppdrag och bedriva statsfinansierad forskning där man är nationellt och internationellt ledande. Högskolorna ska ha ett smalare och vassare utbud av grundutbildning och ha en bra forskningsanknytning i samarbete med universiteten. Den högre utbildningens viktigaste uppgift är att förmedla kunskap. För att möjliggöra detta krävs kompetenta högskolelärare och forskare, en stimulerande arbetsmiljö samt studiesocial trygghet.

Kristdemokraternas utgångspunkt är att människan naturligt söker kunskap. Målet för skolan är att förverkliga varje enskild elevs fulla potential. Skolan har också ett förvaltande uppdrag – att föra vidare tidigare generationers landvinningar och erfarenheter – och ska uppmuntra till kunskapssökande i samtiden. Skolan ska, i enlighet med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism, fostra eleverna till ansvarskännande medborgare.

En gemensam etisk grund är nödvändig för att skapa en lugn, trygg, stimulerande och positiv miljö i skolan. Alltför ofta reduceras arbetet med värdegrunden till ett antal konkreta åtgärder eller aktiviteter i skolan, till antimobbningsarbete eller klassens ordningsregler. Men värdegrunden är också en grundförutsättning för kunskapsinhämtningen och kunskapsförmedlingen. Den definierar också skolans fostrande uppdrag.

Kristdemokraterna vann framgång under tidigt 1990-tal när värdegrunden tydliggjordes i skolans styrdokument. Skollagen slår idag fast att eleverna ska inhämta och utveckla både kunskaper och värden. Läroplanen tydliggör att utbildningen ska förmedla värden i överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism. Den talar också om individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande. Skolans värdegrund är grunden på vilken hela undervisningen vilar. Den ska vara integrerad i hela skolans verksamhet.

Skolans värdegrund handlar också om skolans uppdrag att förmedla kunskap om och förståelse för demokrati och mänskliga rättigheter. Fokus ligger på att förankra grundläggande demokratiska värderingar om alla människors lika värde, solidaritet med svaga och utsatta, jämställdhet mellan kvinnor och män samt att tillgodose och utveckla elevernas rätt till inflytande och delaktighet. Något förenklat kan detta sägas vara en beskrivning av skolans uppdrag i demokratisk fostran.

2 Kvalitetssäkra skolans metoder

Ett problem på skolans område är att nya pedagogiska metoder och trender snabbt implementeras i verksamheten, metoder som inte alltid har stöd i vetenskap och beprövad erfarenhet. Inom sjukvården finns Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) vars utvärderingar ligger till grund för Socialstyrelsens normerings- och riktlinjearbete. Dessa är i sin tur styrande för vilka behandlingsmetoder som får

användas inom sjukvården. Motsvarande krav på utvärdering av pedagogiska metoder bör utvecklas på skolområdet.

Pedagogiska trender kommer och går, ofta baserade på ideologi snarare än vetenskap, och tyvärr börjar många av dem tillämpas inom skolan innan det finns evidens för att de fungerar. Flera av de pedagogiska rekommendationer som gått ut till svenska lärare har i forskning bedömts ha obefintlig eller direkt skadlig effekt, exempelvis åldersblandade klasser, att elever själva ska bestämma sin inläring och individualiserad undervisning. Den pedagogiska forskningen i Sverige fokuserar i mycket liten utsträckning på utvärdering av undervisningsmetoder. De undervisningsmetoder som används i skolan måste ha bättre stöd i forskning och utvärdering innan de introduceras. Kristdemokraterna anser därför att det bör inrättas en funktion liknande den som finns inom hälso- och sjukvården (SBU) som får uppdraget dels att utvärdera undervisningsmetoder, dels att stimulera akademisk forskning inom området.

Lärares fortbildning har stor betydelse för att vidareutveckla pedagogik och undervisning. I alltför många skolor erbjuds fortbildning, finansierat med offentliga medel, utan att det finns vetenskapligt stöd för fortbildningen. I värsta fall kan det påverka undervisningens kvalitet när kortsiktiga populära trender plockas in i skolans undervisning. Skolforskningsinstitutet ska därför få i uppdrag att granska skolans offentligfinansierade fortbildning så att den utgår från vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

2.1 Inför evidensbaserade antimobbningsprogram

Den ångest och psykiska ohälsa som drabbar barn måste motas med vård- och omsorgssatsningar. Men det kommer inte att vara tillräckligt. Det krävs en politik som ger föräldrar stöd och familjer tid och ro. Det krävs en politik för ett starkt civilsamhälle så att samhällsväven kan tvinnas starkt runt våra barn. Och det krävs en politik för en skola dit barnen kan gå utan en klump i magen.

Lärare och elever har rätt till en lugn, säker och trygg arbetsmiljö. Skolhuvudmännen har huvudansvaret för skolmiljön – att förebygga och förhindra risker för olycksfall eller sjukdom samt att skapa en god miljö för lärande. I detta ligger också arbetet mot mobbning.

Arbetsmiljölagen tar huvudsakligen sikte på den fysiska arbetsmiljön och åtgärder för att minska risken för olyckor, i exempelvis slöjd-, idrotts- och kemiundervisning eller i samband med praktik. I skollagen tydliggörs elevens rätt till trygghet, studiero och att inte bli utsatt för kränkande behandling.

Det finns ingen värdeneutral uppfostran och ingen värdeneutral kultur. Utan en gemensam grundläggande etik skapas ett samhälle där den starke styr och den svaga lider – ett samhälle där uppfattningen om vad som är rätt och orätt skiljer sig från person till person. Det som de flesta av oss ser som goda normer, t.ex. människolivets okränkbarhet, alla människors lika värde samt solidaritet med svaga och utsatta, har en djup förankring i den judisk-kristna etiken. Skolans ansvar är att förankra denna värdegrund hos eleverna genom att omsätta de etiska principerna i praktisk handling. I detta ligger också arbetet mot mobbning och kränkande beteende. Det borde vara en självklarhet att alla elever ska kunna känna sig trygga och uppskattade, men så är det inte i dag. Ett ständigt pågående aktivt arbete mot mobbning i skolan ska vara en självklarhet.

Enligt en rapport från PISA säger sig var sjätte svensk 15-åring ha blivit mobbad minst ett par gånger i månaden¹. Sverige ligger något under genomsnittet och flickor något högre än pojkar, 18,1 respektive 17,8 procent. Däremot märks en skillnad när det gäller socioekonomiskt gynnade respektive missgynnade personer. Bland de socioekonomiskt gynnade svarar 16 procent ja på frågan om de mobbats ett par gånger i månaden eller en gång i veckan eller mer, medan motsvarande siffra för de missgynnade eleverna är 20 procent.

Barns rättigheter har stärkts sedan 2006. Då infördes barn- och elevskyddslagen och då inrättades Barn- och elevombudet. År 2009 och 2010 kom ytterligare en förändring av skollagen där skolans ansvar förtydligades². Härav framkommer att huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. Detta innebär bl.a. att det ska upprättas en årlig plan för att förhindra mobbning och annan kränkande behandling av barn och elever i verksamheten. Planen ska baseras på evidens och beprövad erfarenhet.

Att barn mår bra och känner sig trygga i skolan är avgörande för hur de kan lyckas i sitt lärande och sin utveckling. Därför krävs att skolor använder sig av metoder för att hantera mobbning som är baserade på vetenskap och beprövad erfarenhet. Kristdemokraterna menar att det ska vara obligatoriskt för skolhuvudmännen att enbart ha evidensbaserade antimobbingsprogram. Frågan om mobbning är för viktig för att man bara ska kunna gå på känsla.

Skolverket bör få i uppdrag att göra en uppföljning av den utvärdering av metoder mot mobbning som gjordes 2011. En rekommendation om vilka program som kan användas bör tas fram till skolhuvudmännen. Dessutom bör alla metoder som inte vilar på vetenskap och beprövad erfarenhet sluta användas. Berörda myndigheter bör få i uppdrag att verkställa och följa upp detta. Kristdemokraterna avsätter 95 miljoner kronor per år för att underlätta detta arbete för skolorna.

2.2 Vidga Skolinspektionens uppdrag

Skolinspektionen granskar skolor och bedömer ansökningar om att driva fristående skolor. De har tillsynsansvar för skola, vuxenutbildning, fritidshem, förskola och annan pedagogisk verksamhet. Tyngdpunkten i verksamheten ligger på tillsyn, kvalitetsgranskning och tillståndsprovning. Som en följd av deras uppdrag hamnar fokus i verksamheten på att hitta avvikelser och fel. Vi anser att kvalitetsutvecklingen inom den svenska skolan skulle gynnas av att Skolinspektionen ges ett explicit uppdrag att också ge förbättringsorienterad återkoppling till de skolor som granskats. Det kan handla om att inte bara söka avvikelser och brister utan att också lyfta fram goda exempel så att skolor kan lära av varandra och att i dialog ge vägledning för hur kvalitetsbrister ska kunna åtgärdas. Tillsynen ska vara ändamålsenlig och fokusera på väsentligheter.

¹ <https://www.svd.se/pisa-enkat-var-sjatte-15-aring-mobbats-i-skolan/i/nyheter>.

² <http://nyheter24.se/nyheter/inrikes/662426-alliansens-skolpolitik-paverkar-inte-mobbingsstatistiken>.

3 En skola där ingen hålls tillbaka eller lämnas efter

3.1 Specialläraryft

De nationella proven i årskurs 3 testar kunskaperna i ämnena matematik, svenska och svenska som andraspråk. Resultaten är viktiga redskap för att identifiera svagheter i ett tidigt skede i elevernas skolgång. Men det är viktigt att det inte stannar vid en analys av resultaten utan att man också stärker undervisningen för att stödja eleverna inom de områden där man identifierat brister.

Specialpedagogik handlar om undervisning av barn och elever i behov av särskilt stöd, särbegåvade barn eller barn med funktionsnedsättning. Specialpedagogiska åtgärder sätts in när den vanliga undervisningen inte bedöms räcka till. Det kan innebära allt från att barn och elever får ett särskilt stöd i, eller i nära anslutning till, den ordinarie verksamheten till att de hänvisas till särskilda undervisningsgrupper, särskola eller specialskola. Det kan också innebära att lärarens undervisning och situationen i klassrummet förändras eller anpassas.

Alla barn och unga är olika. De elever som har behov av särskilt stöd har det bättre i en miljö med en personal som är specialiserad på att ge anpassad pedagogik. Därför anser vi att det är bättre att elever som behöver särskilt stöd får anpassad undervisning efter sina behov både vad gäller gruppstorlek och lärares kompetens istället för att till varje pris integreras i den ordinarie skolan. Vi vill därför låta elever med behov av särskilt stöd få en bättre anpassad klassrumsmiljö och undervisning av lärare med rätt utbildning i specialpedagogik.

Skollagen är tydlig med att alla elever ska få stöd och stimulans för att utvecklas så långt som möjligt. För att nå detta mål krävs att de elever som har de största behoven får hjälp och stöd av de lärare som har den bästa kompetensen. Så är det inte alltid idag. Under lång tid har det varit brist på specialpedagoger och speciallärare; många som jobbar som speciallärare har inte examen. Skolans nya läroplan som började gälla 2011 lägger tydligare fokus på att eleverna ska uppnå kunskapsmålen, vilket kan öka behovet av stöd till de elever som har svårt att klara målen. Samtidigt har införandet av lärarlegitimation ökat kraven på att speciallärare har rätt utbildning. På grund av förestående pensionsavgångar och den stora andelen obehöriga bland dem som arbetar med specialpedagogiskt stöd visar Statistiska centralbyråns (SCB) prognos för yrket specialpedagog/speciallärare en ökad brist de kommande åren. Tillgången på utbildade specialpedagoger och speciallärare minskar fram till 2030 då den beräknas bli cirka 10 000–11 000 och efterfrågan närmare 20 000.

Kristdemokraterna anslår 230 miljoner kronor per år utöver regeringens budget för denna kompetensutveckling under 2019–2021.

3.2 Bättre diagnostisering av dyslexi

Idag råder också oklarhet kring hur man bäst utreder läs- och skrivsvårigheter. Olika yrkesgrupper – logoped, psykologer och specialpedagoger – använder olika modeller vars resultat inte alltid sammanfaller. En felaktig bedömning kan få allvarliga konsekvenser för den enskilda eleven. Därför måste en sammanställning av kunskapsläget göras för att få en samordning och bättre kvalitet i diagnostiseringen av dyslexi.

I många skolor upptäcks inte de elever som behöver extra stöd i tid. Men i exempelvis Linköpings kommun genomförs återkommande språktester, som börjar redan i förskoleklassen, vilket gör att i stort sett alla barn med läs- och skrivsvårigheter upptäcks. Det finns även flera andra skolor där man i förskoleklassen strukturerat arbetar med varje barn för att tidigt kunna upptäcka om någon är i behov av särskilt stöd. Eftersom de flesta barn idag går i förskoleklass är det bra om dessa goda exempel på arbetssätt sprids till alla skolor. Det bör också utvecklas metoder för tidig upptäckt av läs- och skrivsvårigheter.

4 Uppvärdera läraryrket

En verkligt bra skola kräver att en stor andel av de mest lämpade i varje generation väljer läraryrket. Så är det inte i Sverige idag. Söktrycket till lärarutbildningarna är lågt och idag antas i princip alla behöriga sökande på utbildningen. Det är också alltför många som lämnar yrket på grund av den pressade arbetsituationen.

Duktiga lärare är den enskilt viktigaste faktorn för elevernas resultat³. Sedan mitten av 1990-talet har läraryrkets gradvis sjunkande status, arbetsvillkor och löner allt kraftigare slagit igenom i form av stora problem att attrahera nya kompetenta lärare. En av huvudnycklarna för att höja attraktionskraften i yrket är att lärare faktiskt får vara lärare, att undervisningsmiljön stödjer uppdraget och att det finns tillgång till stöd som speciallärare och elevvård. Därför har ett speciallärarlyft även betydelse för läraryrkets attraktionskraft. Det är också ytterligare en karriärmöjlighet för lärare som vill bygga på sin kompetens.

4.1 Karriärlärartjänster

Löneläget spelar också roll för läraryrkets status. Därför är det positivt att den ordinarie lönerevisionen senaste åren resulterat i högre löneökningar för lärare än för många andra grupper. Möjligheterna att göra karriär inom sin yrkesgrupp har också betydelse för hur väl skolan lyckas behålla kompetens. Det är viktigt att öka lönespridningen så att en duktig lärare har goda utvecklingsmöjligheter och kan premieras lönemässigt. Vi vill att det ska löna sig att vara en skicklig lärare och vill ge lärarna goda möjligheter till utveckling.

Alliansregeringen införde karriärtjänster som innebär att skickliga lärare kan göra karriär och bli förstelärare eller lektorer. Dessa får statligt finansierade löneyft på cirka 5 000 kronor för lärare respektive 10 000 kronor i månaden för lektorer utan att lämna undervisningen och eleverna. Det är bra att det genom karriärtjänster möjliggörs att utvecklas i yrket och fortsätta vara lärare. Vi menar att karriärlärartjänsterna behöver bli fler samt att det behövs fler förstelärare i utanförskapsområden. Men hur tjänsterna utformas och används behöver utvärderas. En bra reform behöver vårdas och följas upp så syftet uppnås. Alliansen har föreslagit att de förstelärare som väljer att arbeta i utanförskapsområden ska få ett dubbelt så stort lönepåslag som andra förstelärare,

³ John Hattie i Visible Learning – A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement från 2009.

10 000 kronor. Till detta föreslår Kristdemokraterna en satsning på 312 miljoner kronor 2019, 552 miljoner kronor 2020 och 940 miljoner kronor 2021.

4.2 Minska den administrativa bördan

Mycket tyder på att senare decenniernas resultatförsämringar i den svenska skolan kan förklaras av att den faktiska lärarledda undervisningen har minskat. Tiden för ämnesundervisning trängs undan av fler och fler uppgifter som läggs på lärare. Skolans utökade roll som fostrare, lärare som experter inom ett otal frågor och en ökad administrativ börda gör att allt mer ska rymmas inom den garanterade undervisningstiden. Problemet är att inga andra arbetsuppgifter har tagits bort. Internationella undersökningar visar att svenska lärare använder en mindre andel av sin arbetstid till undervisning jämfört med andra länder. Administration/dokumentation har ökat. Detta är problematiskt eftersom lärare utför alldeles för mycket administration. Enligt Skolverket använder lärarna 74 minuter per dag till administrativt och praktiskt kringarbete, utöver de 66 minuter som läggs på bedömning och dokumentation⁴. Det handlar exempelvis om att ställa i ordning lokaler, behandla ledighetsansökningar, agera rastvakt och övervaka omklädningsrum. Detta är tid som skulle kunna användas till lärande, till att förbereda lektioner och till att ge stöd åt dem som behöver det mest.

Lärare måste få tid att vara lärare. För att ge lärare mer tid för att exempelvis förbereda lektioner samt fokusera på undervisningen vill vi införa en ny yrkeskategori i skolan: lärarassistenter. Lärarassistenter ska kunna ta över administrativa och praktiska uppgifter för att frigöra tid åt lärarna så att de kan ägna sig åt sina kärnuppgifter i skolan. Skolverket ska följa och utvärdera reformens genomförande.

För att öka den lärarledda ämnesundervisningen krävs det att de olika uppgifter och ansvar som lärare har ses över och vid behov rensas bort. Det behövs också fler vuxna i skolan som kan ge avlastning i klassrummen och vara i korridoren och på skolgården under rasterna. Det civila samhället ska kunna bidra i ökad utsträckning till en tryggare skola. Vi vill därför underlätta för det civila samhället att bidra och delta i skolans verksamhet för att både öka tryggheten i skolan men också för att avlasta lärarna. Fler vuxna i skolan ger ökad trygghet på raster och i klassrum. De kan även vara till hjälp med exempelvis läxläsning.

I dag finns det äldre vuxna som arbetar på heltid i olika skolor i Sverige, ett koncept som kallas Klassmorfar. En kvantitativ utvärdering av Klassmorfar visar att skolmiljön blev tryggare och att lärarna fick arbeta med undervisning i större utsträckning istället för att reda ut bråk⁵. Vi anser att det finns stora vinster med att skolor har en klassmorfar.

Det finns givetvis andra koncept som skolor redan i dag arbetar med såsom exempelvis elevstödjare, kamratstödjare eller rastvakter. Det väsentliga är att skolan hittar en modell som är evidensbaserad och som avlastar lärarna så att de kan fokusera på att vara lärare samtidigt som man upprätthåller en trygg miljö i skolan för samtliga elever.

⁴ Rapport från Lärarförbundet, Låt lärare vara lärare Del 2, https://res.cloudinary.com/lararforbundet/image/upload/v1464161028/f6a59d948c64e7174a0ff485a548530a/lararforbundet_rapport_arbetsbelastning_del2_2_.pdf.

⁵ Stockholms universitet, Institutionen för internationell pedagogik av Ann-Kristin Boström; Lifelong Learning, Intergenerational Learning, and Social Capital. From theory to practice.

Vi föreslår också att lärarnas tidsanvändning även i fortsättningen ska ses över, och det bör lämnas förslag på hur mer tid kan frigöras till planering, kvalitetssäkring och undervisning.

Både speciallärare och fritidspedagoger har viktiga specifika roller att fylla samtidigt som deras kunskap och arbete ger avlastning och stöd till andra lärare.

4.3 Hög behörighetskraven

Läraryrket lockar många sökande. Lika många toppbegåvade söker läraryrket som läkarlinjen. Skillnaden är att antalet intagna till läraryrket är större. Många sökande till läraryrket har för låga kvalifikationer. Frånvaron av konkurrens om platserna på läraryrket leder till att även de som inte är lämpade för läraryrket kommer in på utbildningen. Läraryrkets status riskerar därmed att sjunka ytterligare, vilket leder till än färre sökande och att kvaliteten i undervisningen blir undermålig. Därmed skapas en ond cirkel som är svår att bryta. För att åstadkomma en förändring krävs det en ökad konkurrens om platserna så att endast ett urval av de sökande antas. Förutom grundläggande behörighet krävs det i dag minst betyget E i vissa ämnen för att vara behörig till läraryrket. Vi menar att det inte räcker. För att kunna antas till läraryrket ska det krävas minst betyget B i vissa ämnen. Exempelvis ska en grundlärare ha ett högre betyg i svenska och engelska och en ämneslärare högre betyg i undervisningsämnena.

För att ytterligare stärka urvalsprocessen så att det är rätt personer som blir lärare anser Kristdemokraterna att lämplighetsprov eller antagningsprov ska införas vid antagning till läraryrket. Alliansregeringen tillsatte en utredning angående lämplighetsprov som pekade på att utmaningen ligger i att hitta prov som är objektiva och rättssäkra. För tillfället genomförs lämplighetsprov på försök vid två högskolor i Sverige (Linnéuniversitetet och Jönköpings universitet). Efter att utvärdering genomförts av dessa försök, som är ganska olika i sin utformning, bör lämplighetsprov utarbetas som gäller vid samtliga läraryrkeskolor.

4.4 Snabbare vägar in

Kristdemokraterna vill också skapa fler snabbare vägar in i läraryrket för lämpliga personer som har examen i ett relevant ämne eller yrkeskunskap. Idag är det möjligt att nå en lärarexamen genom en kompletterande pedagogisk utbildning, KPU, på 90 högskolepoäng. Vi menar att det är nödvändigt att förkorta den kompletterande pedagogiska utbildningen till enbart 60 högskolepoäng, motsvarande ett års heltidsstudier, för att personer med tidigare erhållna ämneskunskaper snabbare ska kunna få en lärarexamen. Vi anser att fler bör kunna komma i fråga för en sådan kompletterande utbildning.

För att redan yrkesverksamma personer ska nå behörighet och legitimation som lärare finns satsningen Vidareutbildning av lärare som saknar lärarexamen, VAL. Utbildningen planeras med hänsyn till varje students tidigare utbildning och arbetslivserfarenhet och omfattar som mest 120 högskolepoäng. Lärare som saknar utbildning men som redan har provat på jobbet och vill vidareutbilda sig tror vi har en bra grund för att bli bra lärare. Kristdemokraterna föreslår också en möjlighet till kombinationsanställning för forskare med ämnesexpertis att undervisa på gymnasiet i

kombination med att de forskar vid universitet eller högskola. Mer om detta i särskilt avsnitt nedan. Det är viktigt att skolan kan öppnas upp för människor som även senare i livet får viljan att bli lärare. Därför satsar vi 300 miljoner kronor utöver regeringens anslag på detta för 2019, 600 miljoner kronor extra 2020 och 1,1 miljarder kronor 2021.

4.5 Källkritik i lärarutbildningen

Genom den digitala utvecklingen och sociala medier omges vi av informationsspridning dygnet runt. Att lära sig att tolka och förstå information har blivit allt viktigare. När dagstidningar dominerade informationen och debatten fanns det personer på redaktionerna med ansvar att kontrollera fakta. I den uppkopplade värld vi nu lever i riskerar alla uppgifter att uppfattas som lika mycket värda. Människor väljer de åsikter som passar bäst i den egna kontexten. Konspirationsteorier kan få fäste på grund av bristande grundläggande kunskaper och bristande källkritik och kritisk granskning.

Framtidskommissionen konstaterade att medie- och informationskunnighet och förmågan att navigera i medielandskapet är avgörande för medborgarnas möjligheter att tillvarata sina rättigheter och utöva sina skyldigheter i ett demokratiskt samhälle.

Medieutredningen menar att källkritik har kommit att bli en avgörande kunskap i samhället: att kunna identifiera partiskhet och rena lögnar.

Skolverket har deklarerat att det är nödvändigt att kunna granska och källkritiskt bedöma information för att på ett säkert sätt kunna använda internet för kunskapsinhämtning och för att kunna tillgodogöra sig kunskap som är nödvändig för att delta i demokratin. Men i en undersökning från Skolverket uppges att en dryg tredjedel av eleverna på högstadiet inte får någon undervisning alls i källkritik. Enligt Statens medieråd är lärarutbildningen kring nätkunskap och källkritik mycket ojämn.

Med hänvisning till ovanstående behöver elever i svensk skola garanteras en gedigen och likvärdig utbildning i källkritik och kritisk granskning. Lärarutbildningens styrdokument behöver därför uppdateras så att källkritik och kritisk granskning får en allt större betydelse.

5 Rektorererna är skolans ledare

Ett gott ledarskap är en central framgångsfaktor för en skola. Tyvärr brister det ofta i ledarskapet. Skolinspektionen har konstaterat att det är vanligt att rektorn inte är en aktiv pedagogisk ledare och att rektorn ofta är otydlig i kommunikationen med lärarna. Lärarna saknar alltför ofta stöd och återkoppling i sitt pedagogiska arbete. Det är därför av stor betydelse att medvetet arbeta för att stärka det pedagogiska ledarskapet på landets skolor.

Rektorsutbildningen fungerar idag bra. Den bör därför öppnas även för den som vill bli rektor, inte som idag enbart de som har en rektorstjänst. För dem som ännu inte fått en rektorstjänst kan detta ske i form av en akademisk utbildning i pedagogiskt ledarskap. Utbildningen ska därmed motsvara både den nuvarande statliga befattningsutbildningen och Rektorslyftet. En befattning som rektor kan vara ett naturligt mål för den som går utbildningen.

Även den som inte tänkt sig att bli rektor, men exempelvis förstelärare, kan avsluta sin lärarutbildning med utbildningen i pedagogiskt ledarskap. Att vara lärare bör inte

vara ett krav för att gå utbildningen i pedagogiskt ledarskap eller för att bli anställd som rektor. Det kan vara positivt om chefer från annan verksamhet söker sig till en rektorstjänst efter att först ha gått kursen i pedagogiskt ledarskap. Ledare med erfarenhet av olika verksamheter utanför skolans värld kan bidra till att utveckla skolan i positiv riktning. Den som tillträtt en tjänst som rektor har ett fortsatt behov av handledning för att utveckla sitt pedagogiska ledarskap. Därför bör alla rektorer återkommande erbjudas fortbildning samt handledning.

Rektorns ledarskap är av mycket stor betydelse för såväl skolans verksamhet som den pedagogiska utvecklingen. För att antas till rektorsutbildningen och pedagogiskt ledarskap ska man minst ha en filosofie kandidat och två års arbetslivserfarenhet.

6 Fokus på läsning och bildning

En skola i toppklass är en förutsättning för att Sverige ska stå sig väl även i framtiden och för att varje barn ska få möjlighet att utvecklas så långt som möjligt utifrån sin egen potential. Få uppgifter är viktigare än att återupprätta den svenska skolan.

Klassisk bildning – i betydelsen av ett lärande som syftar till förädling av hela människan – är alltid viktig, men inte minst i ett samhälle där många kulturella, etniska och religiösa grupper lever sida vid sida. Att förstå vilken folkgrupp och inom vilken religion man bär turban, kippa eller slöja – liksom att förstå dessa olika klädtraditioners betydelse – är värdefull kunskap i dagens samhälle. Klassisk bildning underlättar kommunikation och förståelse mellan människor i olika etniska, kulturella och religiösa grupper.

För att uppvärdera bildningen som ideal behöver skolan respektera lärdoms- och bildningstraditionen. Inte heller kan man angripa traditionen och strimla sönder den i normkritik innan man har vunnit förståelse för den. Det är inte fel med kritisk analys, tvärtom. Men eleverna – och lärarna – måste förstå vad det är de kritiserar innan de kritiserar. Ett uppvärdat bildningsideal förutsätter att lärare får vara lärare. Synen på kunskap som ”samlad information” – där läraren reduceras till en pedagog som enbart ska lära eleven att navigera i informationshavet – är inte förenlig med ett klassiskt bildningsideal. Läraren ska lära ut fakta och kunskap, värdera den, strukturera den hierarkiskt och faktiskt hjälpa eleven till en ökad förståelse för varför viss kunskap är viktigare än annan, på vilka grunder man kan värdera och selektera. Eller som Skolverket konstaterar i en rapport om bildning: ”Den klassiska bildningstanken har inget gemensamt med föreställningen om fri fostran i form av ohämmad utveckling av förmågor som naturen nedlagt i barnet. Föreställningen att förmågorna skulle finnas nedlagda redan från början går stick i stäv med övertygelsen att människan är en varelse som bildar sig.”

6.1 Mer svenskundervisning med fokus på läsning

God läsförståelse är nyckeln till framgång i de flesta av skolans ämnen och grunden för ett livslångt lärande och ett aktivt liv som samhällsmedborgare. Därför är det oroande att internationella kunskapsmätningar visar på svenska elevers bristande läsförståelse. Mycket tyder på att senare decenniernas resultatförsämringar i den svenska skolan kan förklaras av att den lärarledda undervisningen har minskat. Sedan 1990-talets början har

skolans arbetssätt förändrats i riktning mot mer individualisering genom ökat eget arbete. Forskning pekar på det negativa sambandet mellan denna typ av individualisering och elevernas resultat.

Det totala antalet undervisningstimmar i den svenska grundskolan har minskat över tid, vilket drabbat undervisningstiden i bland annat svenska. Antalet undervisningstimmar i den svenska obligatoriska skolan är också lägre än genomsnittet i de europeiska länderna. Svenska elever har i en internationell jämförelse betydligt färre undervisningstimmar jämfört med andra EU-länder. Vi behöver vända denna utveckling. Därför vill vi ge elever mer lärarledd tid och särskilt prioritera svenska och läsning. Vi vill se över vad lärarna faktiskt lägger sin arbetstid på. Utvecklingen under ett flertal år har varit att den faktiska tiden för ämnesundervisning trängs undan av fler och fler uppgifter som läggs på lärarna. Alliansregeringen inledde en satsning på fler lärare i grundskolan och mindre klasser i lågstadiet som gör att utrymmet för en bättre inlärning ökar framför allt i de lägre årskurserna. Fortfarande bedömer vi att det kommer att behövas mer insatser för att värna en god utveckling av läsförståelsen. Undervisningstiden i ämnet svenska med fokus på läsning bör utökas. Kristdemokraterna lägger 1 070 miljoner kronor på utökad undervisningstid i svenska och matematik 2019, 770 miljoner kronor 2020 och 270 miljoner kronor 2021.

6.2 Fortbildning i svenska som andraspråk

Många lärare har inte tillräckliga kunskaper i läs- och skrivinlärning. De olika lärarutbildningarna under senare decennier har gett olika bra kunskapsbas vad gäller läs- och skrivinlärning. I den tidigare lågstadielärodbildningen låg betoningen på svenskämnet och utbildningen innehöll relativt mycket läs- och skrivundervisning, inte minst metodik. I 1–7-lärodbildningen, som ersatte lågstadielärodbildningen, var det en riktlinje att 15 högskolepoäng skulle läggas på grundläggande läs- och skrivinlärning. Utbildningen var utformad för att utbilda ämneslärare för de tidigaste skolåren, med inriktning mot exempelvis matematik/natur eller svenska/samhälle. I praktiken arbetar dock lärarna som klasslärare, oavsett vilken inriktning de läste under studietiden, och undervisar i alla ämnen, inklusive läs- och skrivinlärning. Regeringen bör därför utforma ett förslag på hur de lärare som saknar utbildning i läsinlärning ska kunna få en kompletterande utbildning i detta. För att ytterligare förstärka vikten av svenska språket vill vi införa en fortbildning för svensklärare i svenska som andraspråk.

6.3 Inför en klassikerlista

Att behärska det svenska språket är en nyckel för framgång i samhället. För ett barn som växer upp i ett hem utan böcker och utan en lästradition är det särskilt viktigt att skolan stimulerar och uppmuntrar läsning, inte minst om man i hemmet inte talar svenska. Under ett antal år har inriktningen varit att det viktigaste är att barnen läser, inte vad de läser. I ett avseende är det sant; det är viktigt för barns läsutveckling att stimulera all läsning, att inspirera och sporra lusten att läsa. Men denna inställning riskerar att leda till att eleverna inte kommer i kontakt med litteraturhistoriens stora namn. Därmed förlorar de viktig vägledning in i en litterär värld som kan berika livet och utveckla deras egen utveckling och språkliga förmåga. På ett samhällsligt plan riskerar det leda till språklig utarmning, historielöshet och förlorad kunskap om vårt kulturarv. En

bärande tanke i folkbildningstraditionen är att även de mindre privilegierade, de som inte fötts in i en bildad miljö med välutbildade föräldrar, genom att erövra kunskap kan lyfta sig själva och forma ett bättre liv. Om skolan överger denna tanke så nyttjar vi inte skolan som en institution för ökad integration och jämlikhet. Om inte skolan generellt erbjuder vägledning in i litteraturhistorien så blir det ett privilegium för dem som får detta med sig hemifrån eller vars föräldrar medvetet valt en skola där detta är ett inslag.

I en tid av mångfald och alltmer individualiserad mediekonsumtion ökar behovet av gemensamma referenspunkter. Kristdemokraterna anser därför att det nu är tid att införa en klassikerlista. En lista med litterära verk – romaner, noveller, essäer, sagor, dikter – men också filmer och musik, som alla elever bör komma i kontakt med och ta del av under sin skolgång.

En lista bör gälla för grundskolan. För gymnasieskolan bör listans omfattning vara olika beroende på program, men med en gemensam bas. Det är inte politiker som ska bestämma vilka verk som ska ingå. Urvalet bör göras utifrån verkets litterära och språkliga kvaliteter samt dess kulturhistoriska betydelse. Det är viktigt att visa på såväl internationellt som nationellt viktiga verk. Urvalsprocessen bör vara öppen där Skolverket har huvudansvaret men där de litteraturhistoriska och idéhistoriska institutionerna vid våra universitet spelar en stor roll. Önskvärt är också att Svenska Akademien är involverad.

6.4 Utbildningsträffar för föräldrar

Kristdemokraterna menar att det är viktigt att kunna erbjuda föräldrar stöd även när barnen blivit lite större. Om föräldrar kan få stöd i sin uppgift att vara förälder kan det förebygga både psykisk ohälsa och sociala problem. Vi menar också att föräldrar ska få stöd i att hjälpa sina barn att klara skolans krav.

Samhället ska stödja föräldrars möjlighet till delaktighet i sina barns skolgång och liv. Därför föreslår vi en satsning på att alla skolor mer aktivt ska involvera föräldrarna i barnens lärande. Denna satsning handlar bland annat om särskilda utbildningsträffar för föräldrar där skolhuvudmännen ska erbjuda konkreta verktyg för föräldrarna att stötta sina barn. Experter och tolkar ska kunna involveras vid behov. Träffarna ska ske utanför skoltid så att så många föräldrar som möjligt kan delta. Vårt förslag innebär att dessa träffar förläggs första året på varje stadium, det vill säga en träff i ettan, en i fyran och en när barnet börjar sjuan.

I samband med sådana träffar finns också möjlighet att tala om vad som är skolans uppgift respektive vad som är familjens uppgift. Ett föräldrakontrakt upprättas där föräldrarnas och skolans olika roller och ansvar tydliggörs.

När rollerna är tydliggjorda kommer lärare och rektorer få bättre möjligheter att sköta sina arbetsuppgifter.

Målet med Kristdemokraternas förslag är att involvera alla föräldrar i sina barns skolgång – inte bara resursstarka. Extra medel ska gå till skolor med stor andel hushåll med låg utbildning och utländsk bakgrund. För denna reform lägger Kristdemokraterna 40 miljoner kronor per år 2019–2021.

7 Rättvisande betyg

Betyg är ett viktigt verktyg för att ge elever och föräldrar information om hur eleven förhåller sig till skolans kunskapsmål. Betygen ska vara tydliga och bidra till att elevernas kunskaper kontinuerligt följs upp och utvärderas, att resultaten kommuniceras med hemmet och stöd sätts in tidigt. Skolverkets genomgångar har visat att den genomsnittliga betygsnivån i grundskolan och gymnasieskolan har ökat samtidigt som olika kunskapsmätningar visar att kunskapsnivån i de studerade ämnesområdena i grundskolan och gymnasieskolan inte har höjts utan snarare sjunkit. Om betyg får användas som konkurrensmedel mellan skolor riskerar det att skapas en press uppåt på betygen.

Nationella prov ges idag i grundskolans årskurser 3, 6 och 9 samt en gång i gymnasiet. Vi är positiva till de nationella proven eftersom de ska vara stöd för likvärdig och rättvis bedömning för betygssättning, samt ge underlag för en analys av i vilken utsträckning kunskapskraven uppfylls på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå. Idag är det oftast läraren själv som rättar de nationella proven. Skolinspektionen har under tre år utfört en viss central rättning av nationella prov för grundskolan och gymnasieskolan. Omrättningen av proven visar att det finns stora skillnader i bedömningen av uppsatser eller längre självständiga författade redogörelser. Skillnaderna är således störst där lärarens bedömningsutrymme är stort. Skolornas egna lärare sätter oftare ett högre betyg på proven än vad omrättarna gör. Även det omvända förekommer, men är inte lika vanligt. Skillnaderna finns över hela betygsskalan, men är allra vanligast när det gäller höga provbetyg.

Vi menar att det är viktigt att öka likvärdigheten i bedömningen av de nationella proven. Det är därför positivt att regeringen nu svarat på det tillkännagivande som riksdagen gjort om att införa digitaliserade nationella prov med extern rättning. Propositionen föreslår att det regleras i skollagen att resultat på nationella prov särskilt ska beaktas vid betygssättning. Det är ett steg i rätt riktning men Alliansen vill också utveckla de nationella provens innehåll och roll för att de ska kunna ge en bättre och mer rättvisande helhetsbild av elevens samlade kunskaper. De nationella proven ska utgöra ett stöd vid betygssättning men läraren ska även fortsättningsvis beakta resultat på egna prov, uppgifter och annat vid betygssättning. Alliansen vill dock framhålla vikten av att alla skolor har ett systematiskt kvalitetsarbete för att säkerställa en likvärdig betygssättning. Regeringen måste säkerställa att Skolverket fortsatt verkar för att stötta och följa dessa processer. Alliansen vill också att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om en prövoverksamhet med centralt rättade prov av nationella examinationer. Dessa förslag läggs fram i alliansmotionen med anledning av prop. 2017/18:14 Nationella prov – rättvisa, likvärdiga, digitala.

8 Skolor med stora utmaningar

Kunskapsresultaten för elever som har invandrat till Sverige efter skolstart har sjunkit under senare år vilket har sin förklaring i att många nyligen anlänt till Sverige, att de är äldre när de kommer hit samt att de har mycket bristfällig utbildning bakom sig. Andelen elever som inte får tillräckligt bra betyg för att bli behöriga till gymnasieskolan ökade från drygt tio procent 2006 till drygt 17,5 procent 2017. Enligt Skolverket kan en stor del av den försämrade gymnasiebehörigheten förklaras av en ökande andel elever

som invandrat efter ordinarie skolstart och att denna elevgrupp haft en sämre resultatutveckling än andra elever. Denna utveckling måste vändas.

Rektorerna bör ha långtgående befogenheter för att prioritera om i timplanen för nyanlända så att målen i första hand nås i de viktigaste basämnena. För att ge nyanlända elever rätt till kunskap och samma chans att nå kunskapsmålen är det även rimligt att se över om skolplikten för dessa elever ska kunna förlängas eftersom tiden är en så betydelsefull inlärningsfaktor.

Nyanlända elever ska ges samma möjligheter att tillgodogöra sig kunskapskraven i skolan. Många kommer snabbt in i den svenska skolan, men för en del krävs längre tid för att kunna tillgodogöra sig undervisningen. Att skolan skyndsamt kan göra en bedömning av elevens kunskaper när hon eller han kommer till skolan, och därigenom snabbt kan placera eleven i lämplig årskurs och undervisningsgrupp är en nyckel till att eleven ska kunna tillgodogöra sig undervisningen. Skolan måste också undvika att eleverna blir kvar i så kallade förberedelseklasser, utan måste kunna stödja språkutvecklingen på annat sätt.

För att stödja språkutvecklingen och möjligheterna att nå kunskapsmålen hos nyanlända och andra elever med svenska som andraspråk föreslår Kristdemokraterna en kompetenssatsning för svensklärare inom svenska som andraspråk. Reformen kostar 200 miljoner kronor årligen 2019–2021.

Skolor med många elever med svenska som andraspråk gynnas också av den utveckling av satsningen på karriärlärartjänster som Kristdemokraterna tillsammans med övriga allianspartier införde. En del av karriärlärartjänsterna ska riktas mer till utsatta områden.

För att underlätta för nyanlända lärare att snabbt komma in i skolans verksamhet ser vi att flera av lärarnas kringuppgifter kan utföras av nyanlända lärare för att dels avlasta lärarna och dels underlätta för den nyanlände att lära sig svenska och det svenska skolsystemet. Nyanlända lärare bör kunna jobba i skolan med de kringuppgifter som kan avlasta legitimerade lärare. På så sätt kommer de in och lär sig den svenska skolan och är delaktiga i arbetet utan att ha samma ansvar som en lärare. Detta bör ges regeringen tillkänna.

Asylsökande försätts i dag i en lång väntan på handläggning av sin asylansökan och en lång tid av ovisshet och passivitet som följd. Vi ser därför behovet av att redan direkt på asylboenden förlägga sfi och undervisning i samhällsorientering för nyanlända över 18 år. En kraftigt kortad etableringstid är något som är bra för både den enskilda människan och samhället i stort. Vi vill därför införa ett krav på att en asylsökande som är över 18 år ska delta i 15 timmars sfi och 9 timmars samhällsorientering i veckan.

9 Aktivt och fritt skolval för alla

Kristdemokraternas utgångspunkt är att föräldrar och elever har en grundläggande rätt att välja skola. Vi anser att det offentliga ska erbjuda föräldrar och elever möjlighet att fritt välja den skola som passar bäst, eller välja bort den skola som inte fungerar – oavsett om skälet bakom valet är skolans kvalitet, mobbning, pedagogisk inriktning, lärarnas bemötande eller något annat.

Ett skolsystem som medger valfrihet och mångfald kan, under rätt förutsättningar, vara kvalitetsdrivande. Det finns också starka rättviseargument för fritt skolval. Det är

betydligt lättare för ekonomiskt svagare familjer att välja en skola än att köpa en bostad i det område där den bra skolan ligger. En förutsättning för fritt skolval är rätten att etablera skolor. Utan rätten att etablera blir det fria skolvalet bara en chimär. Alla skolor som uppfyller de uppställda kraven vad gäller pedagogisk kvalitet ska ha rätt att starta verksamhet. En stor öppenhet ska finnas för olika skolor – om de är privata aktiebolag, idéburna, kooperativ eller offentligt drivna är inte det intressanta. Det väsentliga är kvaliteten i verksamheten och hur de olika skolorna bidrar till att ge eleverna en bra utbildning och en trygg och positiv skolgång.

Lika villkor för olika driftsformer ska eftersträvas. Friskolor ska inte betraktas som komplement till den kommunala skolan, de är skolor som ska verka på samma villkor. Friskolor är den grundläggande förutsättningen för att föräldrar ska kunna välja en skola som passar dem och deras barn. Kristdemokraterna strävar inte efter att friskolorna ska uppnå en viss andel av skolorna eller att en viss andel elever ska gå i en skola med fristående eller offentlig huvudman. Hur många skolor som ska finnas av den ena eller andra sorten ska styras av föräldrar och elevers val. För att uppnå detta krävs att alla skolor möter lika villkor och krav samt att föräldrar och elever kan göra informerade val baserade på korrekt information om skolornas inriktning, resultat och kvalitet.

Föräldrar har dock olika förutsättningar att tillgodogöra sig information om vilken skola som är bäst för deras barn. Att inte kunna tala det svenska språket kan till exempel vara ett sådant hinder. Vi anser därför att aktivt skolval bör införas, där föräldrar och barn måste ta ett aktivt beslut om val av skola. Kommunerna bär därför ett ansvar för att informera om och bistå med material på olika språk om de skolor som finns att välja inom kommunen. På så vis ökar föräldrars möjlighet att välja skola utifrån samma förutsättningar.

9.1 Lika villkor för alla skolor

Alla elever, oavsett vilken skola de valt eller vilken huvudman som driver skolan, ska erbjudas så lika villkor som möjligt. Likabehandlingsprincipen, att fristående och kommunala skolor ska ha lika villkor för att bedriva sin verksamhet, är viktig. Det är skolans kvalitet, inte driftsformen eller vem som är huvudman, som ska avgöra skolans vara eller icke vara.

Vad är då god kvalitet? Enligt vår mening är en bra skola en skola som hjälper varje elev att utvecklas så långt som möjligt utifrån elevens egna förutsättningar. Eftersom elever är olika och har olika förutsättningar kan olika skolor vara bra för olika elever. Vi tror inte på devisen att ”one size fits all”. Alla elever ska behandlas lika i det avseendet att de ska möta och bedömas utifrån samma kunskapsmål – samma normer och samma krav. Men vägarna, metoderna för att nå målen kan se olika ut. Därför behövs mångfald på skolområdet. Enligt likabehandlingsprincipen ska skolpengen fördelas på samma grunder till de kommunala skolorna som till de fristående. Enligt friskoleförordningen (4 kap. 13 §) ska en kommun kunna redovisa hur bidraget har räknats fram, men någon närmare reglering i förordningen finns inte.

Otydligheterna i det nuvarande regelverket kring kommunernas redovisningsskyldighet gentemot de fristående huvudmännen ger upphov till många tvister. Det faktum att en fristående skola nu kan överklaga kommunens beslut om ekonomisk ersättning och att någon av landets förvaltningsdomstolar bedömer huruvida rätt skolpeng är utbetald, blir vägledande för vad som kan anses vara ett transparent underlag. Men juridiska processer tar tid och resurser i anspråk. Bättre vore om det

fanns tydliga föreskrifter om hur kommunernas redovisning av skolpengen till huvudmännen ska se ut. Friskolekommittén har presenterat förslag för ökad öppenhet, insyn och offentlighet som kommer att kunna bidra till ökad tydlighet.

Ytterligare ett område där det behövs tydligare regler gäller skolskjuts. Idag är kommunerna endast skyldiga att erbjuda skolskjuts till kommunal skola, även om det finns en friskola som ligger närmare elevens hem. Kommunerna har olika regler för när skolskjuts ska beviljas. Därför bör en allmän princip anges för när en elev är berättigad till skolskjuts.

Skolverket har rapporterat om minskad likvärdighet mellan olika skolor och mellan elever. Minskad likvärdighet mellan skolor är ett problem eftersom det innebär att elever inte ges likvärdiga möjligheter att nå sin fulla potential. Men om minskad likvärdighet enbart berodde på att de bästa skolorna blivit bättre vore det en sak. Tyvärr är det inte så. Problemet är att det finns skolor som blivit sämre, där uppemot hälften av eleverna går ut utan gymnasiebehörighet. Det kan finnas flera olika förklaringar till att en enskild skola uppvisar bristande resultat, exempelvis att skolan tagit emot många nyanlända flyktingbarn. Det viktiga är att lyfta de svaga skolorna, inte att hålla tillbaka de bra. Men de riktigt dåliga skolorna som är mycket svåra att förbättra, är det bättre att Skolinspektionen fattar beslut om att stänga. För de barn som då tvingas byta skola kan detta i och för sig vara ett bekymmer men vi menar att det måste vara bättre att få gå färdigt sin utbildning i en skola som håller hög kvalitet än att gå kvar i en dålig skola. Vi menar även att vetskapen om att skolor som inte håller måttet kan läggas ner kan få till följd att man tidigare tar tag i skolans problem.

10 Trygg miljö

Lärare och elever har rätt till en lugn, säker och trygg arbetsmiljö. Skolhuvudmännen har huvudansvaret för skolmiljön – att förebygga och förhindra risker för olycksfall eller sjukdom samt att skapa en god miljö för lärande.

I många skolor finns stora brister vad gäller ordning och trygghet. Alltför många elever mobbas eller kränks. Lärare har svårt att genomföra undervisningen på grund av stök i klassrummet och det förekommer också att lärare hotas av elever. Det förekommer även hot både från elever och från deras föräldrar. Skollagen ger lärare och rektorer befogenheter att ingripa mot elever som stör ordningen och inte respekterar de gällande ordningsreglerna. Med stöd av lagen kan lärare och rektor besluta om utvisning från klassrummet, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering vid en annan skolenhet, avstängning och omhändertagande av föremål.

Ordning, arbetsro, mobbning och kränkningar har diskuterats så länge det har funnits skolor. Tecknen på att situationen i skolan i vissa avseenden har förvärrats måste tas på allvar. Ska skolmiljön för eleverna förbättras och läraryrket stärkas så att de bäst lämpade lockas till yrket måste det råda balans mellan lärarnas befogenheter, elevernas inflytande och föräldrarnas ansvar för sina barn.

I nuläget riktar skollagen krav på rektor och huvudman vad gäller ansvar för god arbetsmiljö och trygghet, men inte på elever och vårdnadshavare. Vi anser att det behöver tydliggöras vilket ansvar eleverna – och vårdnadshavarna – har för att skolans ordningsregler respekteras. Detta bör ges regeringen tillkänna.

Arbetsmiljölagen gäller även skolan. Av 3 kap. 4 § framgår att arbetsgivare och arbetstagarare gemensamt ska verka för att åstadkomma en god arbetsmiljö. Lagen säger följande: ”Arbetstagararen skall medverka i arbetsmiljöarbetet och delta i genomförandet av de åtgärder som behövs för att åstadkomma en god arbetsmiljö. Han skall följa givna föreskrifter samt använda de skyddsanordningar och iaktta den försiktighet i övrigt som behövs för att förebygga ohälsa och olycksfall.”

Men arbetsmiljölagen tar huvudsakligen sikte på den fysiska arbetsmiljön och åtgärder för att minska risken för olyckor, i exempelvis slöjd-, idrotts- och kemiundervisning eller i samband med praktik. I skollagen tydliggörs elevens rätt till trygghet, studiero och att inte bli utsatt för kränkande behandling. Det är ett lagkrav att rektorn ska besluta om ordningsregler på varje skolenhet, som ska utarbetas under medverkan av eleverna. I dessa ordningsregler bör det beskrivas vilka sanktioner som ska gälla för den elev som bryter mot dessa regler. När en elev vid upprepade tillfällen och allvarligt bryter mot ordningsreglerna är det centralt att skolan och vårdnadshavare samarbetar för att lösa problemen. För länge har utgångspunkten varit att varje problem som rör barn och unga ska lösas av skolan och lärarna. Föräldrar har ansvar för sina barn, även under skoltid.

För att tydliggöra elevernas ansvar för den fysiska miljön, bör den som medvetet saboterar miljön delta i att återställa skadan. Den som klottrar ska tvätta bort klotter. Den som spottar snus i taket ska tvätta bort snus från taket. Det finns ingen värdeneutral uppfostran och ingen värdeneutral kultur. Utan en gemensam grundläggande etik skapas ett samhälle där den starke styr och den svage lider. Ett samhälle där uppfattningen om vad som är rätt och orätt skiljer sig från person till person. Det som de flesta av oss ser som goda normer, till exempel människolivets okränkbarhet, alla människors lika värde samt solidaritet med svaga och utsatta, har en djup förankring i den judisk-kristna etiken. Skolans ansvar är att förankra denna värdegrund hos eleverna genom att omsätta de etiska principerna i praktisk handling. I detta ligger också arbetet mot mobbning och kränkande beteende. Det borde vara en självklarhet att alla elever ska kunna känna sig trygga och uppskattade men så är det inte idag. Ett ständigt pågående aktivt arbete mot mobbning, könsdiskriminering och rasism i skolan ska vara en självklarhet.

10.1 Den fysiska miljön

Den fysiska miljön är viktig för att upprätthålla respekten för skolan som institution och det arbete som elever och lärare utför där. Det är rimligt att ställa samma krav på skolmiljön som på arbetsmiljön på andra arbetsplatser. Tyvärr har inte alla kommuner klarat av att prioritera skolan som arbetsplats och lokalerna har på sina håll förfallit bortom det rimligas gräns.

Många elever undviker att använda skolans toaletter. Detta gynnar naturligtvis inte skolprestationerna. Ofräscha toaletter är också en faktor som drar ner det allmänna intrycket av skolmiljön.

Inom sociologin talar man ibland om den så kallade broken windows theory och syftar då på den negativa inverkan små tecken på förfall kan ha på ett helt område. Om en trasig fönsterruta inte byts ut inom rimlig tid kommer människor som rör sig i området att börja uppfatta det som otryggt, samtidigt som sannolikheten för ytterligare skadegörelse ökar. Detta skapar en negativ spiral där hela området förslummas. För att undvika sådana negativa spiraler är det viktigt att snabbt åtgärda klotter och skadegörelse. Om man låter en del av skolan vara trasig eller ofräsch sprider sig

förfallet lätt till hela skolmiljön. Om snuset får sitta kvar i taket är risken stor att det också hamnar snus på golvet, att papperskorgen slås sönder och så vidare. Det är viktigt att Arbetsmiljöverket kontinuerligt gör inspektioner för att upprätthålla en god skolmiljö.

11 En samlad barn- och ungdomshälsa och elevhälsogaranti

En god kunskapsutveckling kräver också en bra skolmiljö och elevhälsa. Eleverna som mår bra lär sig bättre. En väl utvecklad elevhälsovård främjar också det förebyggande arbetet med psykisk ohälsa hos barn och unga. Elevhälsan måste rustas långsiktigt för att bättre kunna möta och stödja barn och unga med psykisk ohälsa.

Under alliansregeringens tid infördes ett statsbidrag för att stärka elevhälsan. Trots detta har mer än var tredje grundskola och nästan varannan gymnasieskola fått påpekande från Skolinspektionen om brister som rör elevhälsan. Enligt Inspektionen för vård och omsorg förekommer det brister bland landets huvudmän när det gäller kännedom om vårdgivaransvaret för elevhälsan. Detta har varit ett problem under flera år, trots att försök har gjorts att åtgärda bristerna genom vägledning. Kristdemokraterna vill därför stärka elevhälsan långsiktigt genom att:

- Ge landstingen/regionerna ett samlat uppdrag för hela barn- och ungdomshälsovården. Det innebär att den medicinska elevhälsan inte längre ska ha skolan som huvudman. Skolsköterska, skolläkare, skolkurator och skolpsykologer bör finnas ute i verksamheterna men bör ha samma huvudman som övrig vårdpersonal för barn. En samlad barn- och ungdomshälsa ska syfta till att öka tillgängligheten till vårdcentralerna, elevhälsan och barn- och ungdomspsykiatri (BUP). Det är avgörande att, i ett tidigare skede än idag, fånga upp barn som mår dåligt.
- Skolan har fortsatt huvudmannaskap för specialpedagoger och speciallärare. Den samlade barn- och ungdomshälsovården ska ha ett nära samarbete med skolledning, lärare, specialpedagoger och kommunernas socialtjänst.
- Införa en elevhälsogaranti som innebär att varje elev ska kunna komma i kontakt med elevhälsan varje dag.

Vi avsätter 380 miljoner kronor per år för att stärka elevhälsan och samla uppdraget för barn- och ungdomshälsovården. Det innebär i förlängningen också att resurser inom den specialiserade barn- och ungdomspsykiatri kan frigöras och användas för de barn och unga som har mer omfattande behov.

11.1 Bättre undervisning i sex och samlevnad

Ungdomar och unga vuxna behöver få kunskap om preventivmedel och säkrare sex, men också om rätten till sin egen kropp och att våga säga nej. Det är viktigt att skapa medvetenhet kring de risker för sexuellt överförbara sjukdomar som oskyddat sex och många partners är förknippade med. Det är därför viktigt med sex- och samlevnadsundervisning i skolan, och kanske är det ännu viktigare än tidigare eftersom barn och unga idag i allt större utsträckning tar intryck av pornografin. Samtal om

relationer och sex, respekt för varandra och hur vi behandlar varandra är av stor vikt för hur flickor och pojkar relaterar till varandra. Lärarna behöver ökad kompetens i undervisning om sex och samlevnad. Vi vill därför göra det till en obligatorisk del av lärarutbildningen. Alla lärare bör kunna ta upp frågor av detta slag som en del av värdegrundsuppdraget/arbetet.

Vi vill också göra ungdomsmottagningarna delaktiga i skolans sexualundervisning eftersom ungdomsmottagningarnas personal är mer vana att tala om dessa frågor.

11.2 Arbete med självmordsprevention inom skolan

Ett skolbaserat suicidpreventivt arbete som har varit framgångsrikt är ”The Trust (To Reach Ultimate Success Together) Program” som initierades i Miami under slutet av 1980-talet. Syftet med programmet var att minska narkotikaanvändningen och den psykiska ohälsan bland unga i Miami. En stor mängd kuratorer anställdes vid Miamis skolor med målet att ha en kurator per 275–400 elever. Kuratorerna undervisar eleverna i livskunskap med syftet att ge ungdomarna verktyg att lösa en del av de livsproblem de ställs inför under sin uppväxt. Den höga kuratorstätheten skapar också en trygghet för eleverna genom att de vet att de alltid kan vända sig till kuratorn när de behöver hjälp. Därtill tränas lärarna i Miami regelbundet i att känna igen varningstecken för när unga mår dåligt.

Folkhälsomyndigheten har i en litteraturöversikt (Utblick folkhälsa) visat att skolbaserad prevention kan minska suicidförsök och suicidtankar, men belyser samtidigt att få skolbaserade program är utvärderade med randomiserade kontrollerade studier (RCT), som ger det säkraste vetenskapliga underlaget vid utvärderingar av effekten av en insats. Baserat på de positiva effekterna av Trustprogrammet i Miami bör det på lämpligt sätt prövas att genom en RCT utvärdera effekten av skolbaserade suicidpreventionsprogram i Sverige. Detta bör ges regeringen tillkänna.

12 Förändringar av undervisningen

12.1 Idrott i skolan

Svenska elever har mindre schemalagd idrott än eleverna i många andra europeiska länder. Enligt timplanen ska grundskolan ha totalt 500 idrottstimmar, i snitt 1,5 timmar i veckan. Men skolorna har stora möjligheter att bestämma detta själva. De kan både minska antalet med 20 procent och lägga in fler idrottspass. Detta innebär stora skillnader över landet och mellan och inom kommuner. Därför borde det inte vara upp till varje skola att göra ett val om att ha mer idrott utan istället läggas in i timplanen. Vi har föreslagit att undervisningstiden i ämnet idrott och hälsa i grundskolan ska utökas från 500 idrottstimmar till 700. Det är därför glädjande att regeringen nu går oss halvvägs till mötes och föreslår ytterligare 100 timmars idrott. Vi vidhåller dock vårt krav om totalt 700 idrottstimmar, d.v.s. ytterligare 100 timmar idrott. Vi vill också att det preciseras hur fördelningen ska se ut mellan årskurserna. Samtidigt minskas timmarna för elevens val. Målet på sikt är att det ska vara idrott med fysisk aktivitet på schemat varje dag.

Vi föreslår även att simundervisning utökas inom ramen för idrott. Vi avsätter 50 miljoner kronor för detta ändamål.

Tyvärr har ”idrott och hälsa” blivit teoretiserat. Det behövs därför ett förtydligande i skollagen med avseende på att idrott ska innebära ”fysisk aktivitet” och mindre teori.

I Bunkeflostrand i Malmö studerade forskare under nio år med start 1999 effekterna på 200 barn som fått mer motion och idrott i skolan. En grupp elever har haft daglig schemalagd fysisk aktivitet under 45 minuter jämfört med kontrollgruppen som fick ha idrott två gånger per vecka.

Slutrapporten⁶ visar att 96 procent av eleverna i den grupp som haft daglig fysisk aktivitet klarade grundskolans mål och uppnådde behörighet för gymnasieskolan. Bland de som hade idrott två gånger i veckan var motsvarande siffra 89 procent. Det är framförallt pojkarnas resultat som påverkas. Siffrorna för pojkarna är 96 respektive 83 procent. Pojkarna med daglig fysisk aktivitet hade dessutom signifikant högre betyg i svenska, engelska, matematik samt i idrott och hälsa än de övriga pojkarna.

I januari 2017 presenterades ytterligare bevis för hur viktigt det är med mer idrott i skolan. I en doktorsavhandling slogs fast att daglig idrott i skolan medför fysiska förbättringar och bättre skolresultat. Fysiskt blir frakturerna färre, muskelmassan större och skolresultatet anmärkningsvärt förbättrat, framför allt hos pojkarna. Behörigheten till gymnasiet ökade med sju procentenheter, från 88 till 95 procent, och slutbetyget i nian ökade i snitt med 13 poäng, vilket motsvarar ett betygssteg i tre ämnen⁷. Dessutom fick flickorna en ökad benmassa. Nyligen publicerades även en studie ifrån Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH) i Stockholm som baseras på data från mer än 350 000 svenskar i åldern 18–74 år.⁸ Studien visade att varannan yrkesverksam svensk har en hälsofarligt dålig kondition. Försämringen visar sig tydligast i grupperna män, yngre vuxna, lågutbildade och boende i landsbygds-län.

Den här kunskapen belyser vikten av att skapa förutsättningar för ökad fysisk aktivitet inom skolan för att lägga grunden för goda hälsovanor. De barn som har föräldrar med en god ekonomi klarar sig bra. De som framför allt halkar efter kunskapsmässigt – och hälsomässigt – lever inte sällan i ekonomiskt och socialt utsatta sammanhang. Inte minst för dem måste denna forskning leda till slutsatser när det gäller utformningen av skolan.

12.2 Ökade möjligheter att läsa programmering

Vi vill att programmering och digital kunskap ska vara en del av undervisningen i grundskolan. Att ha en grundläggande kunskap i programmering bidrar till förståelse för hur all digital teknik och inte minst hela internet fungerar och är uppbyggt. Det är också starkt kopplat till logiskt tänkande och matematik. Framöver kommer kunskaper i programmering att bli allt viktigare, såväl på arbetsmarknaden som för vår ekonomi och samhället i stort. Ett större fokus på programmering i grundskolan skulle även leda till ett ökat intresse bland unga för teknik och få fler att söka sig till t.ex. ingenjörsutbildningar i framtiden. Dessutom finns en stor brist på programmerare, inte minst kvinnliga programmerare.

⁶ <http://www.vetenskaphalsa.se/mer-idrottsundervisning-i-skolan-ger-bättre-betyg/>.

⁷ <https://www.sydsvenskan.se/2017-01-14/pojkar-bli-bättre-i-skolan-av-idrott>.

⁸ Elin Ekblom-Bak et al, Decline in cardiorespiratory fitness in the Swedish working force between 1995 and 2017, Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports 2018.

Vi vill säkerställa att alla barn får med sig kunskaper om och färdigheter i programmering från den svenska skolan. Vi anser att regeringens förslag och åtgärder inte är tillräckligt långtgående för att uppnå det målet och att viktiga delar saknas, exempelvis att rusta lärarna med den kompetens som krävs.

Vi föreslår därför att man ska införa programmering i grundskolan på samma villkor som för textil- och träslöjd. I mellanstadiet skulle då alla elever ha programmering i en termin precis som systemet med trä- och textilslöjd för att sedan välja något av de tre ämnena i högstadiet. Detta skulle med stor sannolikhet leda till att allt fler skolelever, genom mötet med det tekniska ämnet, söker sig till ingenjörsutbildningar, vilket Sverige är i stort behov av.

12.3 Stadieindelad timplan

För de obligatoriska skolformerna (grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan) finns så kallade timplaner enligt vilka eleverna är garanterade en minsta undervisningstid i varje ämne. I timplanerna anges den totala undervisningstid som eleven ska få i ett visst ämne under hela sin tid i skolan. Fördelningen av undervisningstiden har fram till 2018 däremot inte varit närmare reglerad till låg-, mellan- eller högstadiet eller till årskurser. Detta har medfört svårigheter vid flytt m.m. Alliansregeringen initierade frågan och den rödgröna regeringen tog den vidare och nu är grundskolans timplan stadieindelad. Detta underlättar för huvudmännen att garantera att eleverna får den undervisningstid de har rätt till. Den stadieindelade timplanen bedöms även leda till en mer likvärdig skola och underlättar för enskilda elever om de vill byta skola.

13 Lärling

Som lärling får man samma kunskaper och yrkesexamen som de elever som läser yrkesprogrammet i skolan men man lär sig på ett annat sätt genom att man deltar i det riktiga arbetet på en arbetsplats. Halva tiden tillbringas i skolan för att tillgodogöra sig de gymnasiegemensamma ämnena. Fördelen med lärlingsprogram är att man under sin utbildning får både erfarenheter och kontakter i arbetslivet, något som kan göra det lättare att ta sig in på arbetsmarknaden.

Som lärling får man lära sig att ta ansvar, lära sig vad som gäller på en arbetsplats och samtidigt ha skolan som stöttar vid behov.

En rapport från Skolverket visar att nio av tio som gått en lärlingsutbildning får jobb⁹. Det kan jämföras med en SCB-studie från 2015 som visade att 71 procent av eleverna som avslutat en yrkesutbildning våren 2014 hade ett arbete tio månader efter utbildningen.

Kristdemokraterna menar att detta talar sitt tydliga språk och vill därför lyfta lärlingsutbildningarna och betona hur viktiga de är för att snabbt komma ut på arbetsmarknaden.

⁹ <https://skolvarlden.se/artiklar/larlingsutbildning-leder-till-jobb>.

14 Mer valfrihet och stärkt kvalitet i barnomsorgen

Förskolan har byggts ut i mycket snabb takt. En stor andel barn i Sverige tillbringar nu den största delen av sin vakna tid en vanlig vardag i förskolan. År 2017 var 84 procent av alla 1–5-åringar inskrivna i förskolan, vilket motsvarar 510 000 barn. Det är därför angeläget att förskolan håller högsta klass. Barnomsorgspolitiken har dock under de senaste årtiondena i stor utsträckning fokuserat på tillgången till förskola snarare än kvaliteten på verksamheten. Resultatet har bland annat blivit allt större barngrupper.

För att alla föräldrar ska hitta ett alternativ som passar just dem och deras barn måste det finnas en väl utbyggd barnomsorg med olika alternativ. Vi vill att det ska finnas en mångfald av barnomsorgsformer med olika inriktning och huvudmän: förskolor, familjedaghem, öppna förskolor och fritidshem. Det ställer krav på att kommunerna kan erbjuda likvärdiga villkor för alla godkända barnomsorgs- och förskoleverksamheter.

Vi vill förbättra kvaliteten i barnomsorgen, där barnens behov och rättigheter utgör grunden. Målet för förskolan och annan barnomsorg bör vara att möta varje barns behov av trygghet, omsorg, stimulans, lek, gemenskap och utveckling. Målet för oss är att föräldrarna ska kunna välja den omsorg som är bäst för deras barn, att det finns olika barnomsorgsformer samt att all barnomsorg håller hög kvalitet. Minskade barngrupper och bättre förutsättningar för familjedaghem är prioriterade delar i detta arbete. Valfriheten i sig och konkurrensen mellan olika barnomsorgsformer gynnar kvaliteten.

14.1 Värna och utveckla barnomsorgspenget – även för egna barn

Barnomsorgspenget finns sedan den 1 juli 2009. Syftet med denna är att öka föräldrarnas valfrihet och möjlighet att välja bland olika former av pedagogisk verksamhet för sina barn. Redan år 2006 beslutade riksdagen om ändringar i skollagen som ger enskilda förskolor och fritidshem etableringsfrihet.

Barnomsorgspenget innebär att kommunerna också blir skyldiga att godkänna andra pedagogiska omsorgsformer i enskild regi, inte bara förskolor och fritidshem. I praktiken innebär det alltså en utökning av etableringsfriheten till att innefatta all form av förskole- och skolbarnomsorg.

Barnomsorgspenget är en välkommen och efterlängtd reform. Reglerna innebär att makten över barnomsorgen flyttas närmare föräldrarna, där den rätteligen bör ligga. Dessvärre ger regelverket stort utrymme för kommunerna att på olika sätt förhindra verksamhet som föräldrarna egentligen efterfrågar. Reformen har inte heller marknadsförts, vilket gör att det är få föräldrar som känner till vilka möjligheter som finns. Det behövs bättre information till föräldrarna om barnomsorgspenget och hur den kan användas. Kommunernas skyldighet att informera om barnomsorgspenget behöver därför skärpas.

Kristdemokraterna anser också att bland annat bestämmelsen i skollagen om att en kommun får neka att betala barnomsorgspeng till en enskild som vill bedriva familjedaghem eller annan pedagogisk omsorg med hänvisning till ”påtagliga negativa följder för kommunens motsvarande verksamhet” ska tas bort. Etableringsfriheten är för viktig för att begränsas av detta.

Kristdemokraterna vill också att det ska finnas möjlighet för föräldrar att få barnomsorgspeng för omsorg om enbart egna barn och anhörigas barn i hemmet. För att få del av barnomsorgspeng för egna barn och anhörigas barn bör kraven på pedagogiskt innehåll inte vara lika högt ställda. Barnomsorgspenget ska uppgå till 6 000 kronor per

barn och månad, betraktas som inkomst och vara skattepliktig. Barnomsorgspengen kan inte tas ut samtidigt som föräldraförsäkring eller ersättningar från andra transfereringssystem. Barnomsorgspong för egna barn gäller barn 1 till 3 år. Vi avsätter 1,3 miljarder kronor för varje år 2019–2021 för att införa en barnomsorgspong för egna barn.

14.2 Minskade barngrupper i förskolan

Skolverkets föräldraundersökning visar att föräldrar är nöjda med personalens arbete och pedagogiken. Mindre nöjda är de däremot med barngruppernas storlek. Enligt Skolverket visar både myndighetens egna rapporter och Skolinspektionens kvalitetsgranskning att såväl personal som föräldrar anser att barngrupperna är för stora. Forskning visar också att personalen anser att det är för många barn i flera av dagens förskolegrupper.

Skolverket ger som riktmärke för antalet barn i barngrupp på förskolan 6–12 barn för barn i åldern 1–3 år respektive 9–15 barn för barn i åldern 4–5 år. Om det vore så att riktmärket om barngrupper följdes så skulle vi ha skäl att vara förhållandevis nöjda. Men Skolverket konstaterar istället att det är en ”svår situation med stora barngrupper på många håll runt om i landet”. Mer än 55 procent av de allra minsta barnen vistas dagligen i barngrupper som ligger långt över Skolverkets riktvärde om maximalt antal barn. Lärarförbundets enkät bland 1 294 förskollärare 2017 visar att var tredje förskollärare arbetade med en barngrupp som bestod av 21 barn. Pedagoger som jobbar i förskolan vittnar om en ohållbar situation. Professor Hugo Lagercrantz, som forskar om barnhjärnans utveckling på KI, menar att för stora barngrupper kan utsätta barn för en stress som kan få allvarliga konsekvenser för barnens utveckling. Utöver försämrad anknytning riskerar stressen att leda till bland annat koncentrationssvårigheter och försämrad inlärningsförmåga. I Skolverkets genomgång av forskningen relaterad till barngruppers storlek står det: ”Om en barngrupp blir för stor riskerar de positiva effekterna av att vistas i en grupp att bytas till sin motsats. Relationer kan bli svåra att överblicka för barnen vilket kan skapa en känsla av anonymitet och otrygghet, något som i sin tur kan leda till ett aggressivt beteende eller andra yttringar såsom trötthet, nedstämdhet och håglöshet.” Barngruppernas storlek har också betydelse för barns utveckling och lärande.

Det finns ett statsbidrag som kommuner kan ansöka om för att minska barngrupperna i förskolan. Det har visat sig att många fler söker bidraget än vad bidragets nivå medger. Vi vill därför öka statsbidraget för att minska barngrupperna och tillskjuter därför 500 miljoner kronor per år utöver de 830 miljoner kronor som statsbidraget nu utgörs av. Vi anser däremot att det måste vara ett tydligare mål att de som söker bidraget ska sträva efter Skolverkets riktmärke om max 12 barn i småbarnsgrupperna och max 15 barn i grupper för barn i åldern 4–5 år.

Den allvarliga utvecklingen med stora barngrupper måste brytas. Föräldrar ska kunna känna sig trygga med att det finns tid och en famn att krypa upp i för deras tvååring. Förskolepersonalen ska kunna känna sig trygga med att de ska få goda förutsättningar att utföra sitt fantastiska arbete.

Kristdemokraterna föreslår därför en ny lag om att barn som är tre år och under inte ska behöva tillhöra grupper som är större än 12 barn. Vi menar att staten behöver ta huvudansvaret för att säkra finansieringen men att också kommuner och föräldrar behöver bidra. Vi föreslår därför en finansieringsmodell i tre delar.

- Höjd maxtaxa. Sedan maxtaxan på förskolan infördes för 16 år sedan har inkomsttaket för föräldrar bara höjts marginellt samtidigt som barngruppernas storlek ökat kraftigt. Från 42 000 kronor i månaden per hushåll till 46 080 kronor i år. Vi föreslår därför att taket i maxtaxan höjs från dagens 46 080 till 55 296 kronor. Det skulle innebära en avgiftshöjning med maximalt 276 kronor per månad för första barnen och 92 kronor för tredje barnet. Hushåll med inkomster under 46 080 berörs inte alls.
- Kommunerna ökar sina investeringar i förskolan med 1,2 miljarder per år. Detta innebär att kommunerna skjuter till lika mycket som föräldrarna bidrar med genom den höjda maxtaxan.
- Staten skjuter till drygt 2 miljarder kronor för att införa en lag om max 12 barn i småbarnsgrupperna.

14.3 Säkra rätten till familjedaghem

Familjedaghemmen bedrivs oftast i dagbarnvårdarens eget hem. Dagbarnvårdare har av naturliga skäl olika bakgrund. En del har arbetat länge med barnomsorg medan andra tidigare har arbetat i förskolan. Som dagbarnvårdare kan man vara anställd av kommunen eller ha ett eget företag.

Något som utmärker familjedaghemmen är att de erbjuder mindre barngrupper i en hemmiljö. År 2017 var den genomsnittliga barngruppsstorleken 4,9 barn i pedagogisk omsorg (oftast familjedaghem). Nästan hälften av barngrupperna bestod av 5–6 barn och knappt var tredje barngrupp bestod av så få som 1–4 barn. För många barn och föräldrar innebär detta en särskild trygghet och ett lugn som är svårt att få inom förskolan. Av naturliga skäl innebär familjedaghemmet också att det framför allt blir en person som barnet knyter an till och därmed färre vuxna, eller andra, relationer att hantera. För många barn kan detta vara ett positivt alternativ, särskilt för de allra yngsta.

Sedan 2009 ingår familjedaghemmen i samlingsnamnet pedagogisk omsorg. För några år sedan visade en nationell kartläggning att framväxten av familjedaghem i egen regi hade ökat. Samtidigt sjunker, enligt Skolverket, antalet barn i pedagogisk omsorg för varje år. Hösten 2017 fanns det 11 585 barn i pedagogisk omsorg, varav 90 procent var inskrivna i familjedaghem.

Trots införandet av en barnomsorgspeng och fri etableringsrätt ger dagens regelverk ett stort utrymme för kommunerna att på olika sätt förhindra den typ av verksamhet som föräldrarna egentligen efterfrågar. Familjedaghemmen har heller inte marknadsförts, vilket gör att det är få föräldrar som känner till vilka möjligheter som finns. Det finns idag en tendens att kommunerna prioriterar förskoleverksamheten framför familjedaghem, vilket gör att familjedaghemmen minskar samtidigt som barngrupperna i förskolan blir allt större.

Kristdemokraterna ser att det finns en tydlig risk att förskolan prioriteras högre än principen att erbjuda barnomsorg som ligger i linje med föräldrarnas önskemål och barnens behov. Många kommuner har under de senaste åren av besparingsskäl sagt upp eller planerar att säga upp kommunala familjedaghem till förmån för andra satsningar. Skolverket beskriver familjedaghemmen som något som är på undantag och där förskolan är normen. Detta vill partiet ändra på.

Kristdemokraterna vill därför införa en skyldighet för kommunerna att erbjuda familjedaghem (pedagogisk omsorg) för de föräldrar som så önskar och föreslår därför en skärpning av skollagen under 25 kap. 2 § första stycket. Den nuvarande lydelsen

”kommunen ska sträva efter att i stället för förskola eller fritidshem erbjuda ett barn pedagogisk omsorg om barnets vårdnadshavare önskar det. Kommunen ska ta skälig hänsyn till vårdnadshavarnas önskemål om verksamhetsform” bör förändras till ”kommunen ska erbjuda ett barn pedagogisk omsorg om barnets vårdnadshavare önskar det”.

Härutöver bör en kartläggning göras i syfte att öka antalet familjedaghem. Denna kartläggning bör innehålla information om vad kommunerna gör för att rekrytera egna dagbarnvårdare, hur informationen till föräldrar om familjedaghem ser ut, hur informationen ser ut om möjligheten att starta familjedaghem samt vilka hinder familjedaghem upplever för att klara sin verksamhet.

14.4 Öppen förskola

Kristdemokraterna ser den öppna förskolan som en del i den kommunala förskoleverksamheten. Den fyller en mycket viktig familjestödande funktion, särskilt för föräldrar till nyfödda och små barn. Enligt Skolverket saknar var tredje kommun en öppen förskola.

Minskningarna kan enligt Skolverket inte helt förklaras av att målgruppen för öppen förskola minskade när förskolan byggdes ut. Istället har en stor del lagts ner på grund av besparingsskäl, enligt Skolverket. Mellan 1994 och 2004 försvann ca 900 verksamheter. Hösten 2017 fanns det 485 verksamheter. Knappt tio procent av alla öppna förskolor drivs i enskild regi.

I de kommuner som startat verksamhet är det behovet av mötesplatser eller familjestödande insatser som varit avgörande. I många av dessa kommuner inrättas familjecentraler just för att på en plats kunna samordna stöd och hjälp till det nyfödda barnet och familjen.

Ändå finns det nu orter där öppen förskoleverksamhet helt saknas eller inte räcker till för alla barn. 75 kommuner saknar helt öppen förskola, enligt Skolverket. Det är en oroväckande nedmontering av familjestödet i en tid då allt fler föräldrar uttrycker behov av stöd. Även om det har skett en liten ökning av verksamheter under föregående år vill Kristdemokraterna att antalet öppna förskolor ökar ännu mer. Vi är mycket positiva till att öppna förskolor samverkar med familjecentraler.

14.5 Ökad samverkan mellan fritids och idrottsrörelsen

Barn i Sverige rör på sig för lite. Enligt svenska läkarkårens rekommendationer bör barn och unga röra på sig minst 60 minuter per dag. Men bara 44 procent av pojkarna och 22 procent av flickorna når den nivån. Vi ser ett stort behov av att öka möjligheterna till rörelse och träning i samband med skoldagen. Ett bra sätt att åstadkomma detta är att använda barnens tid på fritids till fysiska aktiviteter i större utsträckning. Vi vill därför stimulera samverkan mellan idrottsklubbar och fritidshemsverksamheten. På så sätt kan fler få chansen att träna samtidigt som familjelogistiken kan underlättas om en del av barnens träning kan ske på fritidstid, istället för att hämta på fritids, stressa hem och sedan iväg till barnets träning på kvällen.

Vi avsätter 100 miljoner kronor årligen för att utveckla fritids i denna riktning, tillsammans med idrottsrörelsen.

14.6 Förebygg övergrepp mot barn

I genomsnitt blir tre barn i varje skolklass sexuellt utnyttjade. Möjligheten att tidigt upptäcka övergrepp mot barn beror i stor utsträckning på om barnet eller andra i barnets närhet vågar berätta. Ett led i att stärka barnens egen rätt till sin kropp är att förskolor arbetar medvetet med frågorna, att man på ett tydligt sätt anpassat för barnen informerar dem om gränser och hur viktigt det är att säga till när något är fel.

Därför vill vi anslå 70 miljoner kronor som förskolor kan ansöka om för att genomgå utbildning och införa arbetssätt som stärker barns integritet och motverkar sexuella övergrepp.

15 Vuxenutbildningar

15.1 Utbyggt regionalt yrkesvux med fokus på kombinerad lärlings-, yrkes- och svenskutbildning

Som en följd av den migrationspolitiska överenskommelsen mellan Kristdemokraterna, de övriga allianspartierna och regeringen ersattes vid årsskiftet yrkesvux och lärlingsvux med en modell för statsbidrag för en regionaliserad yrkesutbildning för vuxna, kallad regionalt yrkesvux. Den nya modellen syftar till att i större utsträckning möta arbetsmarknadens behov av kompetens och nyanländas behov av yrkesutbildning på gymnasial nivå. Regionalt yrkesvux är tänkt att kunna erbjuda ett brett utbud av utbildningar som motsvarar de behov som finns i olika regioner. Ett villkor för statsbidraget är nämligen att minst tre kommuner samverkar och ansöker gemensamt samt att utbudet och utbildningarnas sammansättning planeras efter samråd med företrädare för både arbetslivet och Arbetsförmedlingen. Ett villkor för statsbidraget är också att de samverkande kommunerna sammantaget själva finansierar utbildning av minst samma omfattning som den utbildning som bidraget lämnas för.

Antalet platser inom regionalt yrkesvux är i år cirka 25 360. I och med budgetpropositionen för 2018 föreslår regeringen att modellen byggs ut till att omfatta totalt 31 500 platser år 2018 och 34 000 platser från år 2019 och framåt. Kristdemokraterna välkomnar denna utbyggnad. Efterfrågan på arbetskraft är idag stor samtidigt som vi vet att det finns betydande matchningsproblem på arbetsmarknaden, där de personer som idag saknar jobb i för liten utsträckning är kvalificerade för de lediga jobb som finns. De senaste åren har ett stort antal nyanlända personer tagit steget in i arbetskraften och fler är på väg in under kommande år, i många fall med bristande språkkunskaper och en lägre utbildningsbakgrund än den avslutade gymnasieutbildning som i princip är ett krav för att kunna komma in och etablera sig på den svenska arbetsmarknaden. Givet de stora utmaningar som denna kombination innebär gör Kristdemokraterna bedömningen att ytterligare platser behövs inom regionalt yrkesvux framöver, varför vi avsätter 400 miljoner kronor mer än övergångsregeringen för 2019, 500 miljoner kronor 2020 och 600 miljoner 2021 på anslag 1:13.

Många vittnar om att studier inom yrkesutbildning kombinerat med studier i svenska väsentligen ökar möjligheterna till jobb och etablering för nyanlända.

Kristdemokraterna ser det därför som angeläget att så många nyanlända som möjligt går den vägen. År 2017 är 2 000 av platserna inom regionalt yrkesvux reserverade för yrkesvux i kombination med svenska för invandrare (sfi) och svenska som andraspråk

(SVA), medan cirka 550 av platserna är avsatta för lärlingsvux i kombination med sfi och SVA. Regeringen skriver i budgetpropositionen för 2018 att de avser att fortsätta reservera delar av platserna för regionalt yrkesvux för dessa elever. Kristdemokraterna välkomnade också detta initiativ, men menar samtidigt att kommunerna i ännu större utsträckning borde uppmuntras att erbjuda nyanlända sådana kombinerade utbildningar – så tidigt som möjligt under etableringstiden. Av denna anledning valde vi att, utöver de platser som regeringen reserverade till yrkesvux respektive lärlingsvux i kombination med sfi eller SVA, reservera ytterligare 2 000 studieplatser till dessa ändamål. I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna att tidigare beräknade tillskott för utbildningsplatser i den statligt finansierade regionalt yrkesinriktade vuxenutbildningen inte genomförs. Anslaget ökas därför inte enligt tidigare beräkningar. Kristdemokraterna kompenserar för detta och lägger tillbaka 150 miljoner kronor.

Kristdemokraterna gör även en satsning för föräldralediga som läser svenska för invandrare, sfi, där vi lägger 200 miljoner kronor årligen 2019–2021 till att kunna läsa sfi med sitt barn, populärt kallat sfi med baby.

15.2 Folkhögskolor

Folkhögskolornas unika roll ligger framförallt i deras pedagogik, deras demokratiska roll och deras kunskapssyn. Kristdemokraterna anser att folkbildningen fyller en mycket viktig funktion i samhället. Folkhögskolorna ska själva bestämma över sin verksamhet och det finns stort utrymme att anpassa studierna efter olika målgrupper. Därför fortsätter vi att bevaka folkhögskolornas intressen och verkar för att de ekonomiska förutsättningarna för folkhögskolornas verksamhet ska vara goda.

Folkhögskolorna bedriver idag en bred verksamhet där eleverna kan läsa allt från estetiska kurser till kurser inom både språk och kommunikation. Att kunna mötas inom ramen för folkhögskolan där det erbjuds en mycket stor bredd av kurser på ett antal olika nivåer fyller en mycket viktig funktion i dagens samhälle. Möjligheten för respektive folkhögskola att erbjuda en flora av kurser är större än inom gymnasiet och högskola och universitet eftersom det inte finns en centralt fastställd kursplan. Detta medför att folkhögskolorna är mer fria i sitt val av kursupplägg och innehåll.

De studiemotiverande kurserna i folkhögskolans regi är mycket framgångsrika och innebär en ny chans för elever som tidigare misslyckats med sina studier i det ordinarie utbildningssystemet.

16 Validering

Många människor har värdefulla kunskaper som har förvärvats genom lång yrkeserfarenhet eller genom utbildning i ett annat land. Dessa kunskaper måste tas tillvara och till fullo kunna bedömas vid en rekrytering. Det görs inte idag. Både samordningen av och kvaliteten på valideringen av akademiska kunskaper och arbetslivserfarenheter ska förbättras och handläggningstiderna kortas. Vägen till arbetsmarknaden ska bli kortare.

Socialstyrelsen bedömer att efterfrågan överstiger tillgången på läkare, framför allt erfarna läkare och specialistläkare, och i synnerhet specialister i allmänmedicin och

psykiatri. Läkare som är utbildade i andra länder kommer enligt Socialstyrelsen även framöver utgöra ett viktigt tillskott till den svenska hälso- och sjukvården. På grund av den läkarbrist som råder bör alla tänkbara insatser genomföras för att snabbt få in utbildade läkare på arbetsmarknaden. Därför är det viktigt att snabba på valideringsprocessen för läkare med utländsk examen.

17 Fler utbildningsplatser i vården

Den stora bristen på utbildade läkare, sjuksköterskor och barnmorskor leder till mindre tillgänglighet i vården. Därför anslår vi resurser till nya utbildningsplatser för dessa yrkeskategorier med 100 miljoner kronor 2019, 200 miljoner kronor 2020 och 300 miljoner kronor för 2021. En sådan satsning kan exempelvis innebära att 99 barnmorskor, 283 sjuksköterskor, 234 specialistsjuksköterskor och 134 läkare kan påbörja sin utbildning 2019. Dessutom gör vi en enskild satsning på specialistsjuksköterskor på 30, 50 respektive 80 miljoner kronor åren 2019–2021.

Nyutbildade sjuksköterskor har generellt sett goda teoretiska kunskaper, men begränsad praktisk erfarenhet, trots att cirka en fjärdedel av utbildningstiden består av verksamhetsförlagd praktik. Den verksamhetsförlagda praktiken ser dessutom olika ut på våra lärosäten när det gäller både omfattning och innehåll. Utvecklingen i vården har dessutom blivit allt mer specialiserad, vilket ställer högre krav på specialistkunskaper vilket ofta även gäller nyutbildade sjuksköterskor. En obligatorisk AT-tjänstgöring skulle bidra till att öka nyutbildade sjuksköterskors praktiska färdigheter. Vi vill därför se över möjligheten att införa en obligatorisk AT-tjänstgöring på försök för alla nyutbildade sjuksköterskor med efterföljande utvärdering.

Enligt SCB har 17 procent av befolkningen från 16 år och uppåt någon form av hörselproblem. Behovet av audionomer är stort eftersom det är angeläget att tekniska och pedagogiska lösningar förbättras och kommer fler till del. Det finns idag möjlighet att läsa till audionom vid Örebro universitet, Sahlgrenska, Karolinska institutet och Lunds universitet. Trots detta präglas arbetsmarknaden av brist på såväl nyutexaminerade som erfarna audionomer. Vi vill därför se över möjligheten att utöka antalet högskoleplatser på audionomprogrammet.

18 Högskola och forskning

Kristdemokraterna tar tydligt ställning för kvalitet och excellens i högskola och forskning. Eftersom Sverige är ett litet land med begränsade resurser har vi inte råd att enbart fördela resurserna jämnt för högskola och forskning.

Den högre utbildningens viktigaste uppgift är att förmedla kunskap. För att möjliggöra detta krävs kompetenta högskolelärare och forskare, en stimulerande arbetsmiljö samt studiesocial trygghet. Kristdemokratisk högskolepolitik har därför sin grund i kunskap, kvalitet, valfrihet och trygghet. Studenten ska stå i centrum för utbildning – och bildning. Eftersom Sverige är en kunskapsnation är utveckling av ny kunskap central för att Sverige ska vara konkurrenskraftigt. Forskningen har en avgörande roll för tillväxt och utveckling och säkerställer välfärden på längre sikt. Inte minst är det påtagligt inom hälso- och sjukvården. Kristdemokraternas sjukvårdsreform

innebär att staten tar ett huvudansvar för sjukvården. Det möjliggör bättre förutsättningar för forskning och utveckling genom att kompetens och resurs kan samlas på ett ändamålsenligt sätt.

Den högre utbildningen och forskningen måste tillvarata intresserade talanger för att hålla Sverige konkurrenskraftigt. Därför behöver det finnas möjligheter att studera eller forska oavsett om man är nybliven student eller ensamstående tvåbarnsförälder. Kristdemokraterna vill att anslagen till tillväxtfrämjande forskning och innovation prioriteras. Genom en tydlig nyttogörandeaspekt kring anslagen för forskning kommer Sverige att kunna återta förlorad mark och bli världsledande inom forskning som Sverige traditionellt sett varit ledande inom. Därigenom kan vi också bibehålla den kvalitet som kännetecknar stora delar av svenskt deltagande inom det europeiska forskningssamarbetet. Det är viktigt att harmonisera med de ramprogram som utformas inom det europeiska samarbetet, där stor vikt läggs på att förvandla vetenskapliga framgångar och genombrott till nya produkter och tjänster som i sin tur leder till ökad tillväxt för Sverige och EU.

Kristdemokraterna värnar akademins autonomi. Forskning kräver integritet och möjlighet att tänka såväl nytt som fritt och stundtals obekvämt. Akademins autonomi måste gå från högtidstal till handling. Aldrig så välmenade politiska förslag kan få motsatt verkan. Den högre utbildningen och forskningen behöver långsiktiga villkor för att få de bästa förutsättningarna. Kristdemokraterna anser att universiteten ska ha ett brett utbildningsutbud och huvuddelen av forskningsmiljöerna. Högskolorna ska ha ett smalare och vassare utbud av grundutbildning, en bra forskningsanknytning i samarbete med universitet samt bedriva statsfinansierad forskning där man är nationellt eller till och med internationellt ledande.

18.1 Studenternas sociala situation

Generösa och rimliga villkor för finansiering av studietiden finns redan idag. Ändå kan det finnas fler dörrar att öppna för att förbättra studenternas villkor och trygghet. Målsättningen ska vara att främja studier för så många som möjligt, oavsett om du exempelvis är ung, småbarnsförälder eller vill kombinera studier med arbete.

Vi vill möjliggöra för människor att höja sin kunskapsnivå och förhoppningsvis hitta nya möjligheter på arbetsmarknaden även för personer med viss ohälsa. Socialförsäkringsutredningen SOU 2015:21 föreslår en del förbättringar för studenter bland annat att kunna studera trots deltidssjukskrivning. Förbättringar på detta område är något som Kristdemokraterna ser positivt på. Regeringen skriver i budgetpropositionen att man avser att införa en möjlighet för personer att, vid särskilda skäl, kunna vara deltidssjukskrivna med heltidsersättning inom studiemedelssystemet från och med den 1 juli 2018. Detta ligger i linje med utredningens slutsats. Att införa en generell möjlighet till deltidssjukskrivning är något som behöver utredas vidare. Regeringen har därför tillsatt en utredning som ska utreda möjligheten till deltidssjukskrivning inom studiemedelssystemet (dir. 2017:80). Denna har nu presenterats och vi inväntar fortsatt beredning.

18.2 Etisk reflektion

Norm- och värderingsfrågor avhandlas intensivt på olika områden och inte längre enbart inom ramen för filosofisk och teologisk etik. Sedan ett par decennier besätts tjänster inom bland annat vårdetik, medicinsk etik och miljöetik. Detta har på flera håll utvecklats till egna akademiska discipliner. Det tycks finnas ett allt starkare behov inom högskolevärlden av att fördjupa diskussionen kring etiska värderingar och moraliskt handlande som nödvändiga element i vardagen.

Vad innebär begrepp som etik och moral, akademisk frihet, lojalitet mot överordnade, kollegialitet, respekt för studenter, professionalism och yrkesetik? Detta är exempel på frågeställningar som etiska samtal kan vara ägnade att belysa.

Kristdemokraterna anser att etiska aspekter bör vägas in i samtliga utbildningar. Varje högskola bör ges i uppdrag att redovisa hur de etiska frågorna implementeras.

Högskoleverket bör få i uppdrag av regeringen att verka för att etiska dimensioner, utifrån samhällets värdegrund, naturligt integreras i den högre utbildningen. Regeringen bör även överväga att inrätta en fristående instans för granskning av forskningsfusk.

18.3 Medelstilledningen i forskningen

Forskningens finansiering fungerar inte optimalt idag. Att söka medel i konkurrens är i grunden bra, men det har medfört att forskare på universiteten inom vissa discipliner ägnar oerhört mycket av sin tid åt att skriva omfattande forskningsansökningar exempelvis till Vetenskapsrådet, varav den stora majoriteten inte blir av. Detta är naturligtvis inget problem när ansökningarna är dåliga, men problemet är att väldigt mycket bra – till och med excellent – forskning inte blir av, samtidigt som kvalificerade forskare lagt mycket tid (veckor, ibland månader) på ansökningarna, vilket är deras möjlighet att få ägna mer tid åt forskning. Detta är ett enormt resursslöseri. Mer medel till universitet och högskolor för att öka forskningen i tjänsterna skulle sannolikt öka såväl effektivitet som långsiktighet.

Kristdemokraterna menar att balansen i systemet med medelstilledning bör ses över och en större medelstilledning direkt till universitet och högskolor för forskning bör övervägas. Ett sätt vore att ställa som krav att man ska vara meriterad, t ex via docentur, för att få del av en sådan ökad tilldelning av forskningsmedel.

18.4 Antagningsprocesser vid högskolestudier

Universitet och högskolor av högsta klass är av yttersta vikt för Sverige som kunskapssamhälle. Det är också en förutsättning för att ett exportberoende land som vårt ska klara sig väl i den internationella konkurrensen.

Idag finns en möjlighet för högskolorna att tillsätta högst en tredjedel av platserna på en utbildning på grundval av egna uttagningskriterier. Kristdemokraterna menar att det är rimligt att lärosätena får använda sig av egna antagningsprocesser, anpassade till respektive utbildning. Det är ett sätt att värna om lärosätenas autonomi.

18.5 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet

I dagens globaliserade värld behövs människor med kunskap i teologiska frågor inom allt fler områden. Detta för att bidra med kunskaper om och ökad förståelse för olika kulturer och trosuppfattningar.

Därför föreslår Kristdemokraterna en resursförstärkning om 7,4 miljoner kr 2019, 9 miljoner 2020 och 9 miljoner kr 2021 till tre högskolor som bidrar till detta: Sankt Ignatios – Enskilda högskolan Stockholm, Akademi för ledarskap och teologi samt Johannelunds teologiska högskola i Uppsala.

18.6 Kombinationsanställning för forskare och lärare

Det råder akut brist på behöriga ämneslärare i gymnasieskolan, framför allt inom matematik och naturvetenskap men även inom andra ämnesområden. Samtidigt är intresset för lärarutbildningen rekordlågt. Vi behöver därför hitta nya vägar för att fylla det överhängande behovet av att rekrytera kvalificerade lärare.

Vid våra lärosäten (universitet och högskolor) finns det lärare/forskare med ämnesexpertis, som efter komplettering av grundläggande pedagogisk utbildning skulle kunna avhjälpa den akuta bristen på behöriga ämneslärare på gymnasiet och dessutom stärka kopplingen mellan gymnasieutbildning, högre utbildning och forskning.

I dagsläget finns det möjlighet i enlighet med högskolelagen (3 kap. 8 §) och högskoleförordningen (4 kap. 2 §) att förena en anställning som lärare vid högskolan med en anställning som specialistutbildad läkare eller annan anställning inom hälso- och sjukvården. En sådan anställning benämns som förenad anställning eller kombinationsanställning. Det statliga pensionsavtalet PA 03 4 kap. 13 § 4 p. medger emellertid endast förenade anställningar om tjänsten vid landstinget är fast förenad med kliniska arbetsuppgifter.

Om kombinationsanställningar även skulle kunna innefatta gymnasieskolan och tjänster som inte är fast förenade med kliniska arbetsuppgifter, skulle vi möjliggöra att lärare vid universitet/högskola skulle kunna förena sin anställning med verksamheter utanför hälso- och sjukvården och därmed bidra till att effektivt täcka det stora behovet av behöriga gymnasielärare.

Intresset för att kombinera en anställning som lärare/forskare vid ett lärosäte med en anställning vid en gymnasieskola torde vara stort. Inom den akademiska världen är anställningstryggheten låg. Det är sällsynt att disputerade lärare/forskare har en tillsvidareanställning där lärosätet finansierar lönen. Om klinisk bakgrund som möjliggör en förenad anställning inom hälso- och sjukvården saknas, måste den enskilda läraren/forskaren ofta själv finansiera hela sin egen lön genom forskningsanslag. Dessa anslag sökes i allt tuffare konkurrens och det är inte ovanligt att de beviljas för endast en kortare period i taget. Detta medför att forskaren behöver lägga en oproportionerligt stor del av sin tid på att söka forskningsanslag istället för att faktiskt bedriva forskning och publicera resultaten därav. Om anslagen uteblir under en period är det inte ovanligt att läraren/forskaren blir uppsagd från sin tillsvidareanställning med motiveringen arbetsbrist.

Möjligheten att inneha en kombinationsanställning mellan högskola/universitet och gymnasieskola skulle framför allt avhjälpa den akuta lärarbristen och höja ämneskompetensen inom gymnasieskolan men skulle även medföra en rad andra positiva effekter såsom till exempel: ökad anställningstrygghet för lärare/forskare vid

våra lärosäten, forskningsanslag skulle kunna nyttjas effektivare genom att täcka kostnader direkt kopplade till forskningen istället för forskarens egen lön och fler disputerade skulle kunna stanna kvar inom akademien och bedriva strategiskt viktig forskning då de inte riskerar att bli uppsagda från lärosätet p.g.a. arbetsbrist under en period med färre beviljade forskningsanslag.

19 Inför sociala utfallskontrakt

Kommuner och landsting brottas i dag med ett växande utanförskap, integrationsutmaningar och ett alltmer utmanande tryck på välfärden. Samtidigt finns det externa aktörer som vill vara med och bidra med kapital till sociala investeringar och effektiva lösningar på samhällsproblem. En variant av detta är sociala utfallskontrakt, en lösning som prövats framgångsrikt i främst Storbritannien och USA¹⁰. I sociala utfallskontrakt investerar en extern finansiär pengar i ett offentligt socialt projekt för att uppnå definierade mål som motsvarar mänskliga och ekonomiska vinster för den offentliga parten. Denna modell för att genomföra sociala investeringar är utvecklad utifrån internationellt testade modeller för utfallsbaserad finansiering.

Ett socialt utfallskontrakt börjar med att en offentlig part (kommun och landsting) identifierar ett problem i samhället som de vill lösa genom att investera i det identifierade området. Förhoppningen är att detta ska leda till framtida kostnadsbesparingar för den offentliga parten. Steg två är att hitta extern finansiering för projektet, vilket görs genom att locka kapital från privata aktörer. Således står inte skattebetalarna för investeringen. Steg tre är sedan att formulera målen och vilka utfall som förväntas för att projektet ska anses som lyckat. Utifrån forskning och beprövad metodik tas ett åtgärdsprogram fram för att möta det identifierade problemet.

I det sista steget sker en utvärdering för att klargöra om projektet skapat sociala förbättringar och, i så fall, ekonomiska besparingar för den offentliga parten. Om utvärderingen kan påvisa att kostnader till området minskat, återbetalas delar av eller hela beloppet till finansiären. Uppstår långsiktiga vinster kommer också finansiären att få avkastning i likhet med de besparingar projektet inbringat till den offentliga parten. Tidigare utfallskontrakt har exempelvis syftat till att minska risken för att barn och ungdomar ska hamna hos socialtjänsten eller i fängelse. Även folkhälsoförbättrande projekt för att minska problem med astma har genomförts.

Forskningen pekar på vikten av preventiva insatser i tidiga skeenden, eftersom det finns tydliga orsakssamband mellan problem i tidig ålder och problem senare i livet. Varje år i utanförskap kostar stora summor för de, ofta många, myndigheter som är involverade i varje människa i utanförskap. Behovet och de positiva offentligfinansiella effekterna är därför potentiellt enorma om utfallskontrakten används i tid¹¹.

Många kommuner använder sig i dag av sociala investeringsfonder för att använda riktade pengar till projekt av socialt förbättrande karaktär. Lågt räknat har var femte kommun, två landsting och två regioner hittills infört sociala investeringsfonder som främst är avsedda för projekt inom skola, socialtjänst och arbetsmarknad – några kommuner fokuserar även på folkhälsa och kultur/fritid¹².

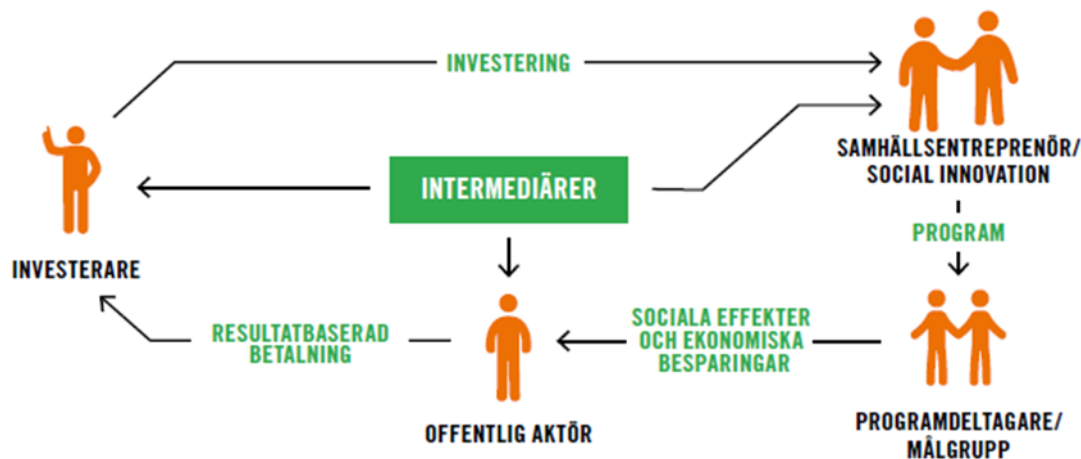
¹⁰ Nilsson, Wadeskog, Hök, Sanandaji N: Utanförskapets pris. Studentlitteratur.

¹¹ Heckman och Carneiro: Human Capital Policy, 2003.

¹² Lars Hultkrantz: Sociala investeringsfonder i Sverige – fakta och lärdomar. SNS förlag.

Inom ramen för denna vilja kan en lösning med sociala utfallskontrakt både komplettera och förbättra kommunens finansiering av dessa projekt. Men framväxten av sociala utfallskontrakt har varit svag. I Sverige är det hittills endast Norrköpings kommun som lanserat ett socialt utfallskontrakt med en extern finansiär¹³.

Figur 15 Modell för sociala utfallskontrakt

Källa: UK Cabinet office, via Mötesplats Social Innovation.

Exempel Norrköping: Kommunen (offentlig aktör) vill minska risken för återplacering av HVB- och Sis-placerade barn och därtill förbättra deras skolprestation. Kommunen har i genomgripande analyser identifierat stor potential till förbättring hos målgruppen. De insatser som är tänkta att genomföras baseras på forskning och kunskap om målgruppen. Utifrån det har kommunen tagit fram ett åtgärds paket och parametrar satts upp för utvärdering. Insatserna är bl.a. förstärkt arbete för god skolgång under och efter placering samt individuellt anpassat skolstöd. Den sociala investeringsfonden Leksell Social Ventures (investerare) är den externa finansiären som investerade 10 miljoner kronor i projektet. I vissa fall kan även en sammanlänkande part (intermediär) vara delaktig, genom paketering av finansiering eller som kunskapsbank och rådgivare. Om finansiären genomför insatsen enligt kontraktet betalar Norrköping tillbaka 40 procent av det investerade kapitalet. Minskar socialtjänstens kostnader för målgruppen återbetalas en summa motsvarande exakt de minskade socialtjänstkostnaderna. Sker en större kostnadsminskning än de investerade 10 miljonerna under utvärderingsperioden, får Leksell Social Ventures upp till 20 procent i avkastning som är satt som tak. Misslyckas projektet förlorar finansiären 60 procent av de investerade pengarna. Detta projekt förväntas vara klart 2020¹⁴.

Utmaningarna och orsaken till den dåliga framväxten av sociala utfallskontrakt ligger dels i bristen på kunskap om användningen av sociala investeringsfonder hos de offentliga aktörerna. I en undersökning av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) framgår att många kommuner efterfrågar stöd och vägledning för utformningen av denna typ av projekt. Det kommuner och landsting främst efterfrågar är kunskap kring metodik för uppföljning och utvärdering, samt metodik för vinst-förlust-kalkyler och sammanställningar av evidensbaserade program.

¹³ Norrköpings kommun, Leksell Social Ventures, SKL Uppdrag Psykisk Hälsa och Health Navigator: http://www.norrkoping.se/organisation/ekonomi/social-investeringsfond/Sveriges_forsta_utfallskontrakt.pdf.

¹⁴ Ibid.

Problemet ligger också i att relationen mellan risk och avkastning för den externa finansiären ofta är blygsam i den här typen av sociala investeringar. Exempelvis beräknas avkastningen i exemplet med Norrköpings kommun bli mellan 5 och 8 procent för den externa finansiären, förutsatt att effekterna blir likt beräknat. Samtidigt är förlusten ofta mellan –60 och –100 procent.

För att öka förekomsten av sociala utfallskontrakt behövs därför satsningar för att lösa både kunskapsbrist och den bristfälliga viljan att investera. Kristdemokraterna anser därför att det borde inrättas en nationell strategi för att möta behoven och underlätta framväxten av sociala utfallskontrakt, samt införas en nationell fond för att höja attraktionen i att investera.

19.1 Förslag

1. Inrätta en facilitatorsfunktion för sociala utfallskontrakt hos Ekonomistyrningsverket (ESV)

- Funktionen ska tillgodose allmänna riktlinjer, beräknade kostnader för olika sociala problem och insatser, i syfte att underlätta beräkningar av kostnader för offentliga parter.
- Organisera metodstöd för offentliga aktörer: exempelvis utvärderingar och effektmätningar av sociala utfallskontrakt.
- Agera katalysator mellan den offentliga parten och finansiärerna i syfte att tillhandahålla kunskap och kompetens ur ett investerarperspektiv.
- Funktionen får anslag på 27 miljoner kronor per år, uppdelat på 10 miljoner för administration och 17 miljoner för samordningskansliet.

2. Upprätta en nationell fond för investeringsgarantier

- I syfte att sänka trösklarna för en investering i sociala utfallskontrakt upprättas en nationell fond som täcker finansiärens investeringsrisk med 50 procent, vilket innebär att staten garanterar en återbetalning om halva investeringssumman till den externa finansiären vid färdigställt socialt utfallskontrakt.
- Fonden ska uppgå till 310 miljoner kronor, för att garantera 50 procents återbetalning i sociala utfallskontrakt.
- Den offentliga parten står som sökare av fondens medel och betalar sedan ut pengarna till finansiären.
- Vi vill också pröva möjligheten att statligt riskkapital i viss omfattning ska kunna göra sociala investeringar, exempelvis via fond-i-fond-lösningar.

Kristdemokraterna satsar 337 miljoner kronor för sociala utfallskontrakt.

20 Kristdemokraternas finansiering

I övergångsbudgeten ligger den rödgröna regeringens politik från 2018 där satsningar gjordes bland annat på stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling samt en rad tämligen små satsningar som går till bland annat skolbibliotek, förstärkt läslyft och samverkan för bästa skola som vi redan då sa nej till. Vi riktar istället pengar till det vi tror har störst effekt såsom karriärlärare till utsatta områden, speciallärare som kan bidra till tidiga

stödåtgärder, lärare i svenska som andraspråk samt en satsning på yrkesvux. Dessa satsningar syftar till att stärka de elever som har störst svårigheter att klara av skolan. Det är också satsningar som särskilt kan hjälpa utrikes födda till jobb.

Kristdemokraterna drar också ner på anslag 1:15 Upprustning av skollokaler och utemiljöer med 680 miljoner kronor 2019. Det ligger på kommunens ansvar att ta hand om skollokaler och se till att de är ändamålsenliga.

Med anledning av principerna i övergångsbudgeten minskas flera anslag kopplade till forskning, innovation och högre utbildning med anledning av forskningspropositionen från 2016 med 265 miljoner kr jämfört med aviserad summa i budgetpropositionen för 2018. Kristdemokraterna återför därför flera anslag med lika mycket för att återställa effekterna av dessa principer.

Med anledning av principerna i övergångsbudgeten ökas anslag 1:5 med 500 miljoner kronor för en jämlikhetspeng och med 80 miljoner kronor för en försöksverksamhet med utökad svenskundervisning jämfört med aviserad summa i budgetpropositionen för 2018. Kristdemokraterna minskar därför anslaget 1:5 med lika mycket för att återställa effekterna av dessa principer. En annan effekt av prolongeringen är att indexeringen av maxtaxan som skulle ha lett till en minskning av anslag 1:7 om 241 miljoner kronor per år inte görs i övergångsbudgeten. Kristdemokraterna minskar därför anslaget med motsvarande summa för att återställa effekten av dessa principer.

Kristdemokraterna säger vidare nej till flera av den rödgröna regeringens satsningar som vi inte tror har avsedd effekt. Det gäller en skolbibliotekssatsning om 30 miljoner kronor, ett förstärkt läslyft om 25 miljoner kronor, samverkan för bästa skola om 600 miljoner kronor, yrkescollege om 5 miljoner kronor samt ett skolutvecklingsprogram om 140 miljoner kronor. Allt detta på anslag 1:5. Istället koncentrerar Kristdemokraterna sina satsningar till att utbilda fler speciallärare, lärare i svenska som andraspråk samt karriärlärare till utanförskapsområden.

På anslag 2:64 drar vi ner 37 miljoner kr för en satsning som regeringen gör på sommarkurser.

Med anledning av principerna i övergångsbudgeten minskas anslag 1:13 med 150 miljoner kr jämfört med aviserad summa i budgetpropositionen för 2018. Kristdemokraterna återför därför anslaget 1:13 med lika mycket för att återställa effekterna av dessa principer.

Med anledning av principerna i övergångsbudgeten minskas anslag 1:12 och 1:14 med 250 miljoner kr samt 1:13 med 150 miljoner kr jämfört med aviserad summa i budgetpropositionen för 2018. Kristdemokraterna återför därför anslaget 1:12, 1:13 och 1:14 med lika mycket för att återställa effekterna av dessa principer.

Med anledning av principerna i övergångsbudgeten ökas anslag 1:15 och 1:16 med 680 respektive 329 miljoner kr jämfört med aviserad summa i budgetpropositionen för 2018. Kristdemokraterna minskar därför anslagen 1:15 och 1:16 med lika mycket för att återställa effekterna av dessa principer.

Med anledning av principerna i övergångsbudgeten minskas anslag 3:1 och 3:14 med 75 miljoner kronor jämfört med aviserad summa i budgetpropositionen för 2018. Kristdemokraterna återför därför anslagen 3:1 och 3:4 med lika mycket för att återställa effekterna av dessa principer.

Jimmy Loord (KD)

Michael Anefur (KD)

Hans Eklind (KD)

Roland Utbult (KD)

Pia Steensland (KD)

Acko Ankarberg Johansson (KD)